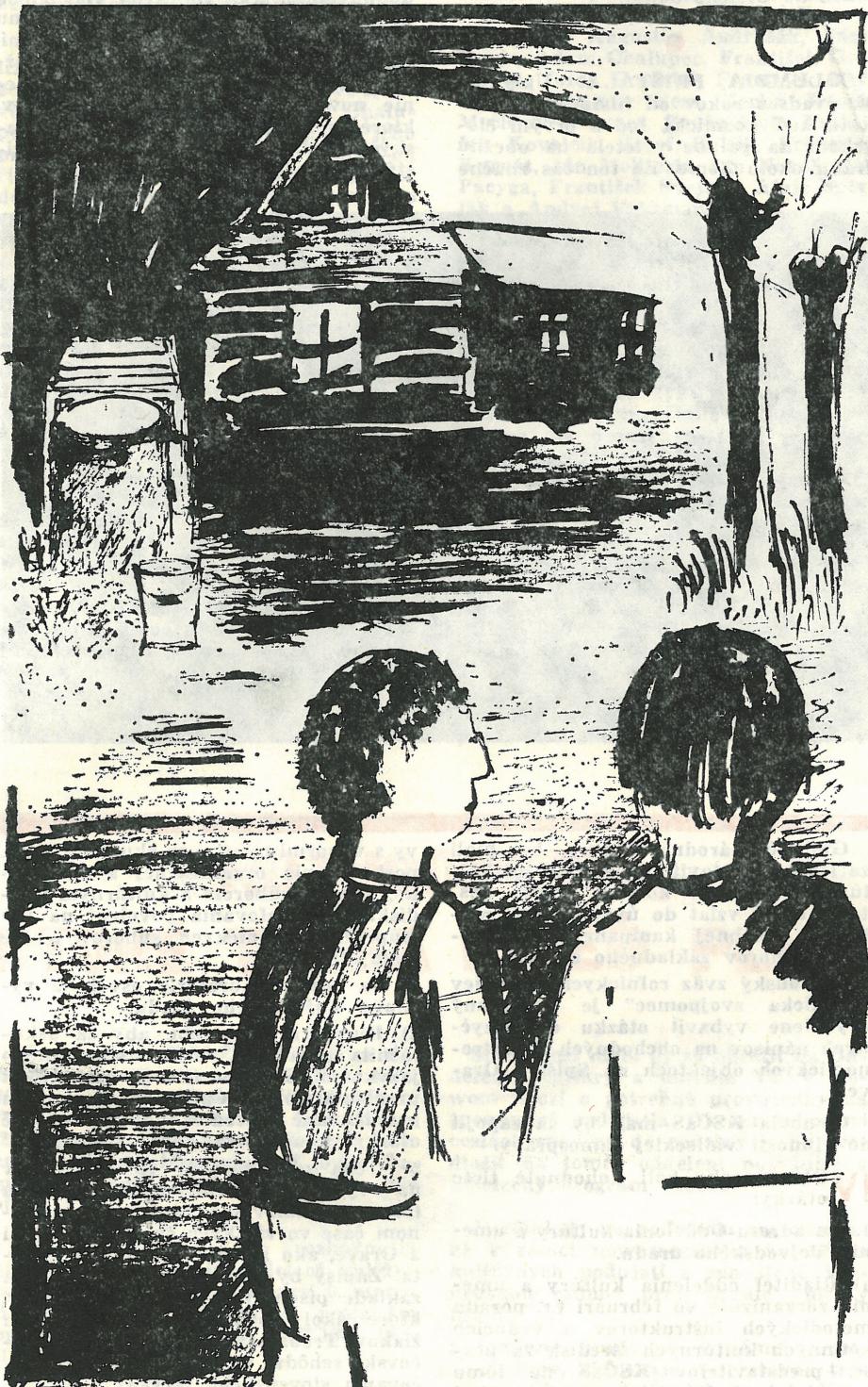

Zivot

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • DUBEN • APRÍL • KWIECIEŃ • ČISLO 4/1981 ROČNÍK 24 CENA 2 ZŁ

Sviatočne bolo v celej doline. Prekrásne krákorili sliepky, obstávali okolo kuchyských dverí, kde-tu zobákm na ne zaklopali.

Vyšla mama, nasypala im zrna. Sliepky zbierali zrno opretyky, opálali podbradkami a len zriedkavejšie prehodili slovko-dve. To — že je zrno dobré, alebo že sa nesluší veľmi náhlivo zobat.

— Áno, — povedal Červenák.

Vytiahol flaštičku s mŕtvnou vodou, s bielou handričkou na hrdle. Prikradol sa k sporáku, Rudka offkal. Voda voňala mydлом, ale bola studená, Rudko sa rozplakal.

— Ved' je to chlapec! — povedala mama. — Počkajte, Anku zavolám.

Anna vošla, zastala hanbliovo, ruky si

LUDO ONDREJOV

KÚPAČI

Deti posedúvali v kuchyni, oblečené v kostolných šatách. Jergušovi kúpila mama nový klobúk zelenkavej farby. Anna povedala, že je klobúk pekný. Jerguš nezložil ho z hlavy ani v izbe.

Rudko dostal nové krpčeky, Anka peknú kvetovanú zásteru.

Biele kozliatko, Cilka, mladé, na slabých, podlomených nožkach, skákalo a tackalo sa okolo stola. Stará Roháčka, jeho matka, jediná dojka Lapinovie rodiny, plakala za ním v chlieviku za zajačimi kletkami.

V zavretej drevárni zaštekal Chvostík. Na dvore, po kameňoch, zaškrípalí klince mnohých topánok.

— Kúpači idú! — povedala Anna úzkostlivо, pobehla k dverám, pozrela do dvora a náhlivo šmykla do zadnej izby.

Zaklopali a vošli. Hanbliovo zastali pri dverách. Najväčší medzi nimi bol Červenák, s ním ešte traja menši. Jerguš ho hned poznal, hľadel na neho spod klobúka, nepovedal ani slovo.

— Kúpať ste prišli? — spýtala sa mama vľudne.

mädlila a skryla pod zásterku. Chlapci pristúpili, potriásali flaštičkami Anne ponad hlavu a okolo tváre. Premáčali jej vlasy, tvár i novú zásteru.

— Dosť už, chlapci, — povedala mama, — nechajte si vodičku aj pre iné dievčatá.

— Už nám netreba, — ohlásil sa najmenší. — Táto nám zvýšila, môžeme všetku vyffkať. — Polievali ďalej.

— Ja už dosť voniam — povedala Anna, — teraz okúpte našu Cilku. — Ukázala na kozliatko.

Chlapci poslúchli. Koza zaprskala, vtiahla sa pod stôl. Chlapci liezli za ňou, fffkali, kým vodička stačila.

Anna priniesla zo zadnej izby malované vajíčka, rozdala ich chlapcom. Podákovali sa a odišli. Rudko ešte vždy tiško plakal.

— Neskuč, — povedal mu Jerguš mrzuto. — Ja ho aj tak vyšibem, ale teraz sa nepatrí...

(úryvok z románu Zbojnícka mladosť)
Kresby: Krystyna Iwanicka

MOJA REFLEXIA

V marci sme prežili chvíle hrôzy. Spoločenský spor trvajúci niekoľko mesiacov rozohnili udalosti v Bydgoszcz. Došlo k vyhláseniu generálneho štrajku a jeho uskutočnenie bolo reálne. Takto štrajk sa rovnal znivočeniu dôterajších dohôd, ako aj iných hodnôt — hmotných a morálnych. Uvedomovali si to ľudia, ktorí sadali ku konferenčnému stolu: predstavitelia vlády generála-premiéra Wojciecha Jaruzelského a predstavitelia „Solidarity“, ktorých viedol Lech Wałęsa. Po neľahkých rokovaniach a ostrej diskusii dospeli k tomu istému záveru, ktorý od augusta tvorí základ politiky strany a bol potvrdený počas 9. plenárneho zasadania ÚV, ktoré rokovalo v tom istom čase, že pri riešení spoločenských napäť treba brať do úvahy iba politické prostriedky.

Generálny štrajk sa neuskutočnil, ale 90 pokojných dní sa narušilo. Dramatický prejav ministerského predsedu na aprílovom zasadnutí Sejmu nám znázornil novú situáciu, v ktorej budeme žiť v najbližších dňoch a týždňoch. Nebude to ľahký život, ale musí byť pokojný. Bez toho sa totiž nepodarí nič prekonáta a nič vybaviť tak, ako cheū obyvatelia žijúci pod polským nebom. Myslím, že sa naši čitatelia zhodujú s takýmto stanoviskom.

MARIAN KAŠKIEWICZ

XVI. ZJAZD KSČ

V dňoch 6.—11. apríla t.r. sa v Prahe konal XVI. zjazd Komunistickej strany Československa za účasti 1447 delegátov zastúpujúcich vyše poldruha milióna členov a kandidátov. Zjazdových rokovaniach sa zúčastnilo 114 delegácií komunistických a robotníckych strán a pokrokových hnutí zo 102 krajin sveta, medzi nimi zo Sovietskeho zväzu, ktoror viedol generálny tajomník ÚV KSSZ a predseda prezidia Najvyššieho sovietu Leonid Brežnev, a Poľska na čele s členom Politického byra a tajomníkom ÚV PZRS Stefašom Olszowským.

Zjazd, uskutočnený v predvečer 60. výročia založenia KSČ, otvoril generálny tajomník ÚV KSČ a president ČSSR Gustáv Husák, ktorý predniesol Správu o činnosti strany a vývoji spoločnosti od XV. zjazdu KSČ a ďalších úlohach strany. Po päťdňových rokovaniach, ktoré verne odzrkadlovali život v krajinie, obetavú prácu robotníkov, rolníkov a inteligencie, dávala svedectvo úspechom a súčasne sa vyznačovala kritickým prístupom k všetkému, čo brzdí pokrok, delegáti schváili zjazdové dokumenty: uznali prednesenú správu za platnú politickú líniu v nastávajúcom období, schváili hlavné smery hospodárskeho a spoločenského rozvoja ČSSR v rokoch 1981—1985 a doporučali vypracovať do konca t.r. návrh 7. päťročného plánu s prihlásením na priopomienky a návrhy predložené počas rokovania.

Zjazd zvolil nové orgány strany. Za generálneho tajomníka ÚV bol opäťovne zvolený Gustáv Husák. Pri tejto príležitosti prvý tajomník ÚV PZRS Stanisław Kania poslal Gustávovi Husákovovi blahoprajný telegram.

V ovzduší príprav na XVI. zjazd KSČ a 60. výročie založenia KSČ sa v dňoch 20.—22. marca t.r. konal v Bratislave zjazd Komunistickej strany Slovenska. Zúčastnila sa ho delegácia ÚV KSČ vedená Gustávom Husákom. Zjazdové rokovania charakterizovalo úsilie komunistov rozhodnejšie zabezpečiť strategickú liniu XV. zjazdu

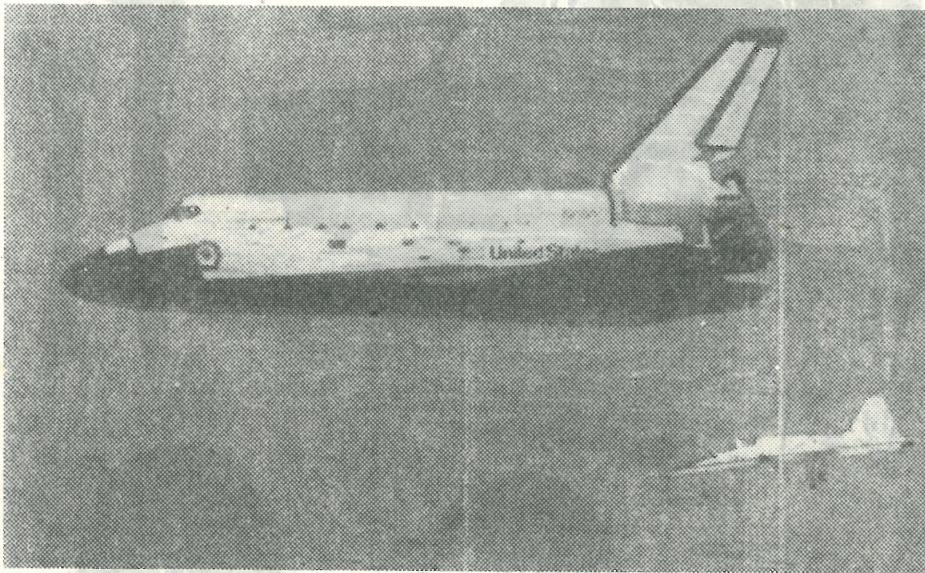
KSČ — dosahovať vysokú efektivnosť výroby a kvalitu práce, hľadať nové formy a metódy činnosti v záujme dosahovania vytyčených cieľov. Za prvého tajomníka bol opäť zvolený Jozef Lenárt.

NEBEZPEČENSTVO PREZIDENTSKÉHO ÚRADU. Vraždy a pokusy o atentáty na amerických prezidentov a ďalších politických činitelov sa opakujú častejšie. 30. marca t.r. sa stal takmer atentátu americkej prezident Ronald Reagan, keď sa ho pokusil pripraviť o život 25-ročný syn ropného milionára z Texasu John Hinckley. Atentant vystrelil šestkrát. Jedna gulička zasiahla prezidenta do hrudníka nedaleko srdca a ďalšie tlačového tajomníka Jamesa Bradyho a dvoch policajtov. Po operácii a dvojtýždňovej rekonsilencii sa Reagan vrátil do Bieleho domu.

COLUMBIA PRISTÁLA. Uplynulo už dvadsať rokov od historickej udalosti, keď kozmická lode s prvým ľudom na palube vyletela na obežnú dráhu okolo Zeme. Za ten čas značne

pokročil výskum kozmických letov, boli zdokonalené a značne diferencované kozmické lode, na obežnú dráhu vypustili kozmické stanice a nové typy kozmických dopravných lodí.

Prelohom v rozvoji kozmických letov priniesol štart raketoplánu Columbia 12. apríla 1981 v Spojených štátach amerických. Jeho posádku tvorili: 51-ročný John Young — veliteľ a pilot 44-ročný Robert Crippen, ktorý je 44. Američanom v kozme a 103. kozmonautom na svete. Columbia vyštartovala ako raketa a po 54 hod. 17 min. letu a 36 obletech okolo našej zemegule sa vrátila ako lietadlo. Prelohom význam raketoplánu spočíva v tom, že ho možno viackrát použiť na kozmické lety. Už v najbližšej budúcnosti sa cestuje do kozmu a späť Columbie a ďalších pripravovaných raketoplánov stanú každodennou záležitosťou. Totiž raketoplán bude v podstate plniť podobnú úlohu, ako dopravný vlak alebo auto. Bude prepravovať do kozmu všetko, čo naložia do jeho úschovní. Raketoplán otvára taktiež nové možnosti pre vedecké výskumy a zavedenie nových technologických procesov, ktoré nemohli usuktočniť v pozemských podmienkach. Na snímke: pristávanie Columbie.

K našim postulátom KLADNÉ STANOVISKO NOWOSAČSKÝCH ORGÁNOV

Návrhy a požiadavky 2. plenárneho zasadania ÚV KSČaS boli odoslané okrem iných inštitúcií aj na Vojvodský výbor PZRS v Novom Sáči, ktorí k nim zaujal kladný postoj. V súvislosti s tým sa konala vo Vojvodskom výbere strany porada, ktorej predsedal vedúci Administratívneho oddelenia Vojvodského úradu VV PZRS mgr. Stanisław Kuta. Porady sa zúčastnili: riaditeľ Spoločensko-administratívneho oddelenia Vojvodského úradu mgr. Józef Niemiec, st. inštruktor Spoločensko-administratívneho oddelenia Vojvodského úradu v Novom Sáči s. Ryszard Aksamit.

Ústredný výbor a HRK Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku reprezentovali: Augustin Andrášák, František Kurnát a Alojz Šperlák.

Prinášame záznam z tejto porady a prijaté

rozhodnutia:

I. Vedúci Administratívneho oddelenia VV PZRS konstatoval, že Vojvodský výbor strany a Vojvodské administratívne orgány doceňujú činnosť KSČaS a považujú ju za užitočnú na území vojvodstva. Vyjadril uznanie KSČaS, že zaujalo správne stanovisko v správnom čase.

II. Riaditeľ Józef Niemiec prehľásil, že Vojvodské orgány uznávajú postuláty 2. zasadania ÚV KSČaS za odôvodnené a že sú už realizované. KSČaS dosťane na prihlásenie postuláty písomnú odpoveď od zainteresovaných úradov.

Riaditeľ Spoločensko-administratívneho oddelenia Vojvodského úradu vzhľadom na koordinárenú funkciu dozoru nad spoločnosťami sa zaviazal dohliadať, ako patrienne oddelenia Vojvodského úradu a iné inštitúcie v Novom Sáči plnia postuláty KSČaS prihlásené na adresu nowosáčských Vojvodských orgánov.

III. Vedúci Administratívneho oddelenia VV PZRS zaujal taktiež stanovisko v nasledujúcich otázkach:

Odbojári — členovia KSČaS, ktorí sa uchádzajú o členstvo v ZBoWiD-e alebo odbajársku chartu, majú podávať žiadost podložením dokumentmi vo Vojvodskom výbere ZBoWiD v Novom Sáči prostredníctvom Ústredného výboru KSČaS.

Spoločensko-administratívne oddelenie Vojvodského úradu pošle písomný návrh Vojvodskému výboru Frontu národnej jednoty v otázkach vyplývajúcich z postulátov KSČaS, teda:

I) vo väčšej miere ako doteraz treba si vziať spoločenskú aktivitu členov KSČaS a zápať ich do gminných a miestnych výborov Frontu národnej jednoty,

II) na slávnostiah a iných príležitosťach podujatiach organizovaných FNJ treba predstavovať umelecké výsledky obohatníckych súborov miestnych skupín KSČaS.

Kuratórium osvety a výchovy je za komplexným vyriešením otázkov spojených s vyučovaním slovenského jazyka.

Gminné národné výbory by mali začleniť predstaviteľov KSČaS do kulturno-osvetových komisií. Tento postulát treba vziať do úvahy počas najbližšej volebnej kampane do národných výborov základného stupňa.

Vojvodský zväz rolníckych družstiev „Rolnícka svojpomoc“ je zaviazaný urychlene vybaviť otázku dvojjazyčných nápisov na obchodných a gastronomických objektoch na Spiši a Orave.

Členovia KSČaS mali by sa zápojiť do činnosti vidieckej samosprávy.

IV. Okrem toho boli dohodnuté tieto otázky:

1. na adresu Oddelenia kultúry a umeenia Vojvodského úradu.

a) Riaditeľ oddelenia kultúry a umeenia zorganizuje vo februári t.r. poradu metodických inštruktorov a vedúcich gminných kultúrnych stredísk za účasti predstaviteľov KSČaS na tému organizácie kultúrnej práce a pomoci umeleckým súborom miestnych skupín KSČaS zo Spiša a Oravy (prvá z týchto porad sa uskutočnila 19. februára t.r. v Jablonke — red.),

b) do gminných rád pre kultúrne otázky bude začlenený kultúrny aktív KSČaS.

c) Vojvodské kultúrne stredisko v Novom Sáči poskytne inštruktorskú pomoc súborom, a určí repertoárové možnosti divadelných hier,

d) umeleckú tvorbu obohatníckych súborov miestnych skupín KSČaS treba zaradiť do gminných programov kultúrnej činnosti (slávnosti, festivaly, súťaže, prehliadky a pod.),

e) oddelenie kultúry a umeenia zariadi, aby na kultúrnych objektoch na Spiši a Orave boli umiestnené dvojjazyčné tabuľky,

f) vojvodský konzervátor umeleckých pamiatok zosilní dozor nad zachovaním (prinášaním) pôvodných slovenských nápisov v sakrálnych objektoch na Spiši a Orave.

Okrem toho riaditeľ Józef Niemiec prerokuje s náčelníkmi gmin na Spiši a Orave otázku súčinnosti štátnej správy

vy s výbormi miestnych skupín KSČaS, poskytovania organizačnej a metodickej pomoci súborom a kultúrnym strediskám a udeľovania povolení na vystúpenia obohatníckych súborov a iné podújatia.

2. Na adresu Kuratória osvety a výchovy Vojvodského úradu:

a) Kuratórium spôsobi, aby sa uskutočnila porada s učiteľmi slovenského jazyka zo Spiša a Oravy za účasti predstaviteľov KSČaS, na ktorej budú prerokované metodické a organizačné otázky vyučovania tohto jazyka,

b) treba zdokonálať formu zápisov na vyučovanie slovenského jazyka (napr. oznamovanie zápisov v patrénom čase vo všetkých školách na Spiši a Orave, ako aj prostredníctvom Života. Zápis by sa mali uskutočňovať na základe písomných prehlásení rodičov, ktoré školy obdržia prostredníctvom žiakov. Treba taktiež organizovať rodičovské schôdzky na tému zápisov a vyučovania slovenského jazyka),

c) v pedagogickej práci treba využiť učebnice slovenského jazyka, ktoré boli dovezené z Československa,

d) učitelia — kultúrní činitelia KSČaS (vedúci umeleckých súborov a pod.) malí by získať podporu a pomoc gminných riaditeľov škôl,

e) KSČaS o.i. konštatuje:

— nedostatočné množstvo vhodných učebníčkov, kníh povinného čítania a učebných pomôcok pre vyučovanie slovenského jazyka,

— niektorí učitelia vyučujúci slovenský jazyk príliš slabovo ovládajú tento jazyk,

— učitelia, ktorí maturovali na Všeobecnovzdelávacom lýceu so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke, v mnohých prípadoch nepracujú na Spiši a Orave,

— niektorí učitelia nechcú učiť slovenský jazyk (napr. učitelka zo základnej školy č. 1 v Malej Lipnici),

— prázdninového kurzu slovenského jazyka na Slovensku sa zúčastňujú aj učitelia, ktorí nevyučujú tento predmet,

— metodický inšpektor z kurátoria sa nezaujíma v dostatočnej miere o vyučovanie slovenského jazyka.

3. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ ÚV KSČS

V neděli 15. března t.r. v Krakově rokovalo 3. plenární zasedání ústředního výboru Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku. Zasedání se zúčastnila hlavní revizní komise. Vedoucím námětem jednání bylo zhodnocení plenární návrhů a požadavků 2. plenárního zasedání ÚV KSČS, zaslanych ústředním orgánům ve Varšavě, vojvodským orgánům v Novém Sazci, Piotrkově a městě Krakově.

Všeobecné projednání postupu realizace těchto návrhů s analýzou dosažených výsledků předložil ve své zprávě předseda ÚV KSČS Adam Chalupec, který zasedání řídil a shrnul jeho průběh. Uvedená zpráva za období od října 1980 do 2. března 1981 byla předem zaslána všem členům ústředního výboru, HRK, obvodním výborům a výborům místních skupin a na zasedání doplněna aktuálními údaji. Zprávu předsedy doplnila informace tajemníka ÚV Augustína Andrašáka o společné dohodnutých závěrech porady v administrativním oddělení KV PSDS v Novém Sazci 3. února t.r. a také porady, uspořádaného pro kulturu a umění nowosadeckého vojvodského úřadu dne 13. února t.r. v Nowém Targu.

Plenární zasedání posoudilo také finanční přehled Společnosti za rok 1980, který předložila hlavní účetní Maria Ziembová. Po vyslechnutí názoru hlavní revizní komise a návrhu předsednictva ÚV byla předložená zpráva schválena. Plenární zasedání dále projednalo a schválilo program činnosti KSČS na rok 1981 a návrh na financování činnosti Společnosti v rozpočtovém roce 1981, který byl předložen ministerstvu vnitřních záležností. Plená-

ní zasedání upravilo členský příspěvek na 20 zlatých ročně a zavázalo všechny obvodní výbory a místní skupiny, aby se snažily vypracovat finanční prostředky pro vlastní potřeby pořádání kulturních a zábavných podniků.

Zivá a věcná diskuse na zasedání se týkala hlavně otázek předložených na 2. plenární zasedání a organizačních záležitostí Společnosti. Byla to diskuse současně kritizující i postuluje. Vystoupili v ní: Augustín Andrašák, Jozef Bryja, Adam Chalupec, František Grobarčík, Jozef Groňský, František Harakabuz, Vladimír Hess, Zenon Jersák, Měčislav Kimer, Eugén Kott, František Kovalčík, Jozef Krišák, František Kurnát, Ján Molitoris, Jan Novák, Ján Pacyga, František Svetlák, Alojz Šperlák a Andrej Vaksmanský.

Diskutující přijali s uznaním skutečnost, že mnoho návrhů a požadavků 2. plenárního zasedání bylo nadřízenými orgány vyřízeno, což řeší řadu velmi důležitých záležitostí a problémů, s nimiž se stýkají funkcionáři i členové Společnosti. Současně žádali plnění zbývajících požadavků, majících základní význam pro činnost KSČS. Jsou v nich mj. obsaženy: stále aktuální otázky předložené Celopolskému výboru JNF a náměstkově ministra kultury a umění mgr. J. Fajkowskému, které vyžadují rozhodnutí ministra; zajištění finančních prostředků na příslušné usměrněnou činnost KSČS; přístup piotrkowského vojvodství k řešení otázek české menšiny v Zelově a Kučově. V diskusi se hovořilo také o tom, že činnost KSČS není a nemůže být založena na zásadě výnosnosti a vlastní příjmy z různých podniků by měly být určeny na dodatečnou působnost místních skupin a obvodních výborů. Bylo upozor-

něno také na vystoupení určitého rozporu mezi přístupem některých umětěných obcí a vojvodských orgánů v Novém Sazci k otázkám KSČS.

Pozornost debatujících se jako obvykle soustředila také na otázkách spojených s výukou mateřských jazyků. Vyslovili uspokojení s postojem náměstka ministra osvěty a výchovy Czeslava Banacha na setkání s funkcionáři Společnosti a také s dopisem řediteli odboru všeobecného vzdělávání, zaslánym ústřednímu výboru. Ten to přistup přijali jako dobrý předpověď změn k lepšímu ve výuce slovenštiny ve školách na Oravě a Spiši. Současně uznali za nutné, aby odbor zprávní některé otázky, obsažené v dopise Společnosti. Avšak řadu kritizujících výpovědi vytvořila odpověď Kuratoria osvěty a výchovy Vojvodského úřadu v Novém Sazci na požadavky Společnosti. Poukázáno, že nesouhlasí s faktiky, je málo konkrétní, nepřijatelná. Žádano, aby ústřední výbor KSČS učinil další kroky, které by nakonec přinesly plné uspokojení potřeb české a slovenské menšiny na úseku výuky mateřských jazyků a zajištění rozvoje na žadoucí úrovni.

V organizačních a kulturních záležitostech se debata soustředila m.j. na takovém uložení práce obvodních výborů a místních skupin, které zajistí využití všech možností vytvořených již přijatými návrhy a požadavky. Jsou to úkoly zejména nové, vyžadující pružnější organizační práci v ústředním výboru a obvodních výborech, ale především ve výborech místních skupin a to ihned. Bylo také řečeno, že všichni krajani si musí uvědomit, že to, čeho již bylo dosaženo a čeho chceme dosáhnout se nesplní, bude-li chybět aktivní a všeobecná práce celé Společnosti, podpořená všemi členy. V této věci byly předloženy konkrétní návrhy. Bylo také zdůrazňováno, že KSČS je organizací národnostní, řídí se vlastními stanovami a nemůže podléhat vlivu jiných organizací nebo svazů. Je však otevřena široké, konstruktivní spolupráci, přinášející prospeč Společnosti i prostředí, ve kterém působí.

V diskusi se jevil návrh k návrhům, předloženým na lednových poradách

aktivu Oravy a Spiše a podpořeným Obvodním výborem KSČS v Zelově na zasedání předsednictva 14. března t.r., ve věci vysílání slovesného a hudebního pořadu v Polském rozhlasu pro českou a slovenskou, národnostní menšinu. Ústřednímu výboru byly také podány návrhy, jak nutno působit pro konečné vyřízení práv vysloužilých bojovníků, členů KSČS.

Debatující žádali také širší rozvojení spolupráce s Československým ústavem zahraničním a Maticí slovenskou, s pořadními slovenskými okresy Oravy a Spiše než jaká byla dosud. Byla vyslovena naděje, že partneři Společnosti vyjdou vstří těmto návrhům.

3. plenární zasedání vytvořilo při ústředním výboru KSČS pětičlennou komisi pro otázky vysloužilých bojovníků: Adam Chalupec — předseda, Andrej Galuš, František Grobarčík, Eugén Kott a Silvester Moš. Komise může být podle potřeby rozšířena. Vypracuje a předloží předsednictvu ústředního výboru pracovní rád.

Návrhová komise, do níž byli zvoleni Ján Molitoris — předseda, František Harkabuz, Eugén Kott, František Kovalčík a Jan Novák, po zakončení diskuse předložila návrh na usnesení, s návrhy a požadavky, které po projednání a doplnění bylo jednohlasně schváleno.

3. plenární zasedání vyzývá všechny členy a funkcionáře, aby vykázali tvorivou iniciativu, zvýšili práci, aktivizující působení Společnosti a aby zdokonalovali znalost mateřských jazyků, zvláště dětí a mládež. Plenární zasedání se současně obrádí na všechny krajany s výzvou, aby svědomitě a výkonně pracovali na svých pracovištích a činně se podíleli na jednotě s celou společností na společensko hospodářské aktivizaci svých vesnic a měst. Bude to naše nejlepší podpora úsilí vlády vyvést zemi z mimořádně těžké situace a socialistické odnowě.

ADAM CHALUPEC

Usnesení 3. plenárního zasedání a pojednání o programu činnosti KSČS v letošním roce uveřejníme v příštím čísle.

ROZHODNUTIA, KTORÉ TREBA IHNEĎ PLNIŤ

V marcovom čísle Života sme na str. 8—9 uviedli odpoveď Oddelenia kultúry a umenia Vojvodského úradu v Novom Sazci na návrhy a postuláty z 2. zasadania ÚV KSČS. Zároveň sme upozornili, že táto odpoveď bude doplnená o ďalšie rozhodnutia tohto oddelenia.

Dnes prinášame tieto rozhodnutia prijaté na porade v Oddelení kultúry a umenia VU v Novom Sazci 9. marca 1981 a potvrdené dopisom poslaným na ÚV KSČS zo dňa 14.IV.1981 (KL IV-6015-4/81).

Tieto rozhodnutia spolu s rozhodnutiami uverejnenými v marcovom čísle tvoria jeden celok a platia tak pre vojvodské a gminné kultúrne inštitúcie, ako aj pre Kultúrnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Polsku. To si však vyžaduje, aby obvodné výbory a miestne skupiny na Spiši a Orave, ale aj ústredný výbor ihneď pristúpili k plneniu týchto rozhodnutí, ktoré sa vzťahujú na nich.

Sú to nasledujúce rozhodnutia:

I. Vo finančných otázkach

1. Oddelenie kultúry a umenia Vojvodského úradu bude poskytovať finančnú pomoc na kultúrnu činnosť súborov KSČS, najmä pokial ide o:

— cestovné trovy súborov KSČS zo Spiša a Orave na vystúpenia v Československu v rámci spolupráce Spoločnosti s Maticou slovenskou, s Banskobystrickým krajom a pohraničnými okresmi (Dolný Kubín a Poprad),

Spoločnosť mala by sa obrátiť na Oddelenie kultúry a umenia VU v Novom Sazci o potrebné prostriedky na spomínané podujatia. Okrem toho pri cestách súborov do cudziny treba predložiť na tomto oddelení pozvánku a umelecký program súborov.

2. Náklady na podujatia organizované v rámci nowosázskeho kalendára kultúrnych podujatí a schválené Vojvodskou radou pre šírenie kultúry hradia:

a) gminné úrady — v rámci prostriedkov, aké majú — cestovné trovy súborov, ľudových kapiel, divadelných krúžkov a dychoviek miestnych skupín KSČS na Orave a Spiši,

b) oddelenie kultúry a umenia — podla možnosti — vo forme dodatočných dotácií na organizovanie podujatí.

3. cestovné trovy spojené s vystúpeniami súborov na území gminy hradia gminné kultúrne strediská. Spoločnosť mala by predložiť týmto strediskám finančné potreby v tejto oblasti.

II. Vojvodské kultúrne stredisko v rámci organizovaných seminárov uskutoční školenie inštruktorov a vedúcich súborov KSČS a v prípade potreby, keď si to Spoločnosť bude žiadať, bude robiť obdobné hodnotenie práce a úrovne umeleckých súborov. V tejto veci bude ÚV KSČS udržiavať stály styk s vojvodským kultúrnym strediskom.

III. 1. Oddelenie kultúry a umenia Voj. úradu bude vydávať jednorazové povolenia na všetky predstavenia divadelných krúžkov v jednotlivých miestnych skupinách KSČS na Spiši a Orave pod podmienkou, že uvádzané

divadelné hry schválí Úrad pre kontrolu tlače, publikácií a predstavení.

2. Folklórne súbory nemusia mať povolenia na svoje vystúpenia,

3. Poplatky za kultúrne podujatia, ktoré prinášajú zisk, bude Spoločnosť platiť podľa platných predpisov v priečinných gminných úradoch.

IV. 1. Vo všetkých gminných a obecných verejných knižničach na Spiši a Orave sa bude dopĺňovať existujúce oddelenia slovenskej literatúry, zase tam, kde neexistujú, budú založené. Nákup slovenských kníh do knižnice bude robiť Vojvodská knižnica v Novom Sazci. Výber slovenských kníh pri nákupe bude vojvodská knižnica konzultovať s ÚV KSČS.

2. V obciach, kde nie sú verejné knižnice, sa prerokuje možnosť zorganizovať požičovne kníh pri klubovniach miestnych skupín KSČS, v ktorých by boli zbierky slovenskej a polskej literatúry. Vedúci takého požičovního by dostávali jednorazovú finančnú odmenu ročne.

V. Riaditel Oddelenia kultúry a umenia Vojvodského úradu v Novom Sazci nariadi gminným kultúrnym strediskám v Bukowine Tatrzańskiej, Czarnom Dunajci, Rabe Wyżnej a v Nižných Lapšoch, aby organizovali porady zainteresovaných vedúcich kultúrnych pracovísk a knižníc za účasti predstaviteľov KSČS, týkajúce sa reálizácie návrhov z 2. zasadania ÚV Spoločnosti v kultúrnej oblasti na území týchto gmin.

Tieto nariadenia, ako aj rozhodnutia vyplývajúce z odpovede poslanej Ústřednímu výboru KSČS, ktorú sme uverejnili v Živote č. 3/1981 na str. 8—9, vydalo Oddelenie Kultúry a umenia VU v Novom Sazci dopisom zo dňa 18. III. 1981 náčelníkom gmin v Jablonke, Nižných Lapšoch, Bukowine Tatrzańskiej, Novom Targu, Czarnom Dunajci a Rabe Wyżnej.

Oddelenie kultúry a umenia nezaujalo zatiaľ stanovisko k postulátu Spoločnosti týkajúcemu sa sprístupnenia miestnosti v Kultúrnom dome v Dolnej Zubrici pre potreby tamnejšej miestnej skupiny KSČS.

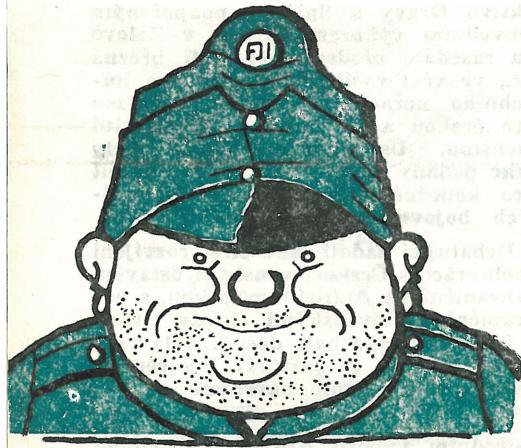
BLAHOŽELÁME K ŽIVOTNÉMU JUBILEU

K významnému životnému jubileu Anny Istvančinovej, vedúcej Oddelenia pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, želáme mnoho zdravia, osobného šťastia a úspechov v záslužnej práci pre krajanov vo svete.

Ústředný výbor KSČS a kolektív Života

Jaroslav Hašek

Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

„Tady kdysi visel obraz císaře pána,“ ozval se opět po chvíli, „právě tam, kde teď visí zrcadlo.“

„Já, to mají pravdu,“ odpověděl pan Palivec, „visel tam a sraly na něj mouchy, tak jsem ho dal na půdu. To vše, ještě by si někdo mohl dovolit nějakou poznámku a mohly by být z toho nepříjemnosti. Copak to potřebuju?“

„V tom Sarajevu muselo to být asi ošklivý, pane hostinský.“

Na tuto zásludně přímou otázku odpověděl pan Palivec neobvyčejně opatrně:

„V tuhle dobu bývá v Bosně a Hercegovině strašný horko. Když jsem tam sloužil, tak museli dávat našemu obrlajtnantovi led na hlavu.“

„U kterého pluku jste sloužil, pane hostinský?“

„Na takovou maličkost se nepamatuju, já jsem se nikdy o takovou hovadnu nezajímal a nikdy jsem nebyl na to zvědavej,“ odpověděl pan Palivec, „přílišná zvědavost škodí.“

Civilní strážník Bretschneider definitivně umlkl a jeho zachmuřený výraz se zlepšil teprve příchodem Švejka, který, vstoupiv do hospody, poručil si černé pivo s touto poznámkou:

„Ve Vídni dneska taky mají smutek.“

Bretschneiderovy oči zasvitily plnou naději; řekl stručně:

„Na Konopišti je deset černých praporů.“

„Má jich tam být dvanáct,“ řekl Švejk, když se napil.

„Proč myslíte dvanáct?“ otázal se Bretschneider.

„Aby to šlo do počtu, do tuctu, to se dá lepší počítat a na tucty to vždycky přijde laciněj,“ odpověděl Švejk.

Panovalo ticho, které přerušil sám Švejk povzdechem:

„Tak už tam je na pravdě boží, dej mu pánbůh věčnou slávu. Ani se nedokáhal, až bude císařem. Když já jsem sloužil na vojně, tak jeden generál spadl s koně a zabil se docela klidně. Chtěli mu pomoci zas na koně, vysadit ho, a divěj se, že je úplně mrtvý. A měl taky avancirovat na feldmaršálka. Stalo se to při přehlídku vojska. Tyhle přehlídky nikdy nevedou k dobrýmu. V Sarajevě taky byla nějaká přehlídka. Jednou se pamatuji, že mně scházelo při takové přehlídku dvacet knoflíků u munduru a že mě zavřeli za to na čtrnáct dní do ajnčíku a dva dny jsem ležel jako lazár, svázaný do kozeleč. Ale disciplína na vojně musí být, jinak by si nikdo nedělal z nějho nic. Nás obrlajtnant Makovec, ten nám vždy říkal: „Disciplína, vy kluci pitomí, musí být, jinak byste lezli jako vopice po stromech, ale vojna z vás udělá lidi, vy blbouni pitomí.“ A není to pravda? Představte si park, řekněme na Karláku, a na každém stromě jeden voják bez disciplíny. Z toho jsem vždycky měl největší strach.“

„V tom Sarajevu,“ navazoval Bretschneider, „to udělali Srbové.“

„To se mylité,“ odpověděl Švejk, „udělali to Turci, kvůli Bosně a Hercegovině.“

A Švejk vyložil svůj názor na mezinárodní politiku Rakouska na Balkáně. Turci to prohráli v roce 1912 se Srbskem, Bulharskem a Řeckem. Chtěli, aby jim Rakousko pomohlo, a když se to nestalo, střelili Ferdinanda.

„Máš rád Turky?“ obrátil se Švejk na hostinského Palivce, „máš rád ty pohanské psy? Vid' že nemáš.“

„Host jako host,“ řekl Palivec, „třeba Turek. Pro nás živnostníky neplatí žádná politika. Zaplatí si pivo a sed' v hospodě a žván si, co chceš. To je moje zásada. Jestli to tomu našemu Ferdinandovi udělal Srb nebo Turek, katolík nebo mohamedán, anarchist nebo mladočeč, mně je to všechno jedno.“

„Dobrě, pane hostinský,“ ozval se Bretschneider, který opět pozbýval na-

ká a ihned odvede na policejní ředitelství. Švejk snažil se vysvětlit, že se asi ten pán mylí, on že je úplně nevinný, že nepronášel ani jednoho slova, které by mohlo někoho urazit.

Bretschneider mu však řekl, že se skutečně dopustil několika trestných činů, mezi kterými hraje roli i zločin velezrády.

Pak se vrátili ho hospody a Švejk řekl k panu Palivcovi:

„Já mám pět piv a jeden rohlík s párem. Teď mně dej ještě jednu slirovici a já už musím jít, poněvadž jsem zatčen.“

Bretschneider ukázal panu Palivcovi orlička, chvíli se dival na pana Palivce a pak se otázal:

„Jste ženat?“

„Jsem.“

„A může vaše manželka za vás vésti obchod po dobu vaši nepřítomnosti?“

„Může.“

Tak je to v pořádku, pane hostinský,“ vesele řekl Bretschneider, „zavolejte sem svou paní, předejte ji to a večeř si pro vás přijedem.“

Nic si z toho nedělej,“ těšil ho Švejk, „já tam jdu jenom pro velezrádu.“

„Ale pro co já?“ zabědoval pan Palivec. „Já byl přece tak vopatrnej.“

Bretschneider se usmál a vítězoslavně řekl:

„Za to, že jste řekl, že sraly mouchy na císaře pána. Oni vám už toho císaře pána vyženou z hlavy.“

A Švejk opustil hospodu U kalicha v průvodu civilního strážníka, kterého, stíhaje jeho tvář svým dobrákem úsměvem, se optal, když vyšli na ulici:

„Mám slézt z chodníku?“

„Jak to?“

„Já myslím, když jsem zatčen, že nemám práva chodit po chodníku.“

Když vcházel do vrat policejního ředitelství, řekl Švejk:

„Tak nám to pěkně uteklo. Chodíte často ke Kalichu?“

A zatímco vedli Švejka do přijímací kanceláře, u Kalicha předával pan Palivec hospodu své plačící ženě, těše ji svým zvláštním způsobem:

„Neplač, nevři, co mně mohou udělat kvůli posranýmu obrazu císaře pána?“

A tak zasáhl dobrý voják Švejk do světové války svým milým, rozmilým způsobem. Historiky bude zajímat, že on viděl daleko do budoucnosti. Jestli situaci vyvinula se později jinak, než jak on vykládal u Kalicha, musíme mit na zřeteli, že neměl průpravného diplomatického vzdělání.

(Pokračování příště)

Ilustrace
Josefa Lady

Ľudo Zelenka

ŽENBA

Kresba: B. Plocháňová

Dodnes neviem, ako to na mňa príšlo. Keď som mal na dvadsiaty, zrazu z ničo ho nič, ostal som celý nesvoj... Ješ mi nechutilo, nič ma netešilo. Vlastne, mal som tisíc chutí, ale ani jednu do poriadnej roboty... Len zádrapky som si akosi rád hľadal... Cítil som sa ako ten, čo bol zamestnaný u svojho nezamestnaného brata. V noci ma ustavične mrvilo. Čudné sny ma mátožili. Ba začalo mi aj v hlave hučať, ako zvykne starým dievkom. Moja besná mladá krv mnou priam lameovala. Každú sobotu som bol s niekým v klubku a v pondelok na obed už zase celý nesvoj som prosil kamaráta:

— Ešte je len pondelok. Ja nevyrádzim do soboty bez bitky! Daj mi jednu po hube, aby som ti ju mohol vrátiť!

Mať len opatrne obchádzali vtedy okolo mňa. Dobrota moja, ako skúsená žena pobadali, že na mňa prichodí čas, a či vari „choroba“, z ktorej alebo sa vyliečiš, a si do smrti starý mládenec, alebo jej podlahneš, dás sa „do poriadku“, „očlovečiš sa“, a — vtedy akoby ti odzvonili...

Podlahol som.

V konzume sa nevdojak pritrela ku mne moja starodávna frajerka Marka. Vtedy som si lepšie všimol, že má aj oči. A to hned dve! A jedno krajšie ako druhé! Nebo som v nich uzrel...

Od tej chvíle som bol celkom inakší. Mušky mi ožili! Cítil som sa len tak dinom-dánom.

Začalo mi chutiť. Ba aj k robote som sa pritiahol. Len tmy som sa akosi nemohol dočkať. Večierkami, skok poza humná — a už som bol pod markiným oblôžkom. A čo tajíť, pustila ma aj do komôrky.

A tam, ani dodnes neviem, ako áno, ako nie, len keď som zo seba vysúkal, že mne inšie neprichodí, len vziať si ju za ženu...

Marka pristala a napodiv, jej matka-vдовica tiež. Od šťastnej príhody s údeninou sme boli zadobre. Vedť som bol urastený, tvár som mal obstojnú, nie rapavú, v bitke som sa držal ako sa na parobka svedčí. Nikomu som neostal dlžníkom. Pár švíkov som už mal na tele, ale žandári ma nikdy nechytili, a to je najlepšie svedectvo šíkovnosti!

Domáca obyčaj prikazovala parobkovi pred ženbou na pleci doniesť domov ukradnuté tela. Aj tú „starosť“ som včas splnil, nuž starejši-papuňiak a družba polahy odbavili konačky a určili termín svadby.

Len tu pred svadbou príde Marka k nám, v ruke kus papiera a v očiach smútok.

— Čože sa ti stalo, duša moja? — zlakol som sa. — Kto ti skrivil vlások na hlave, kto?

— Lala, tu som spísala mená najbližších príbuzných. Týchto musíme stoj čo stoj pozvať na svadbu. Pozri, kolko ich je!

— Kolko? — spýtal som sa, lebo len to čakala. Ináč ma také drobnostky nezaujímali.

— Bez tvojej rodiny a bez detí pădesiatka svadobníkov! Vieš, čo je to? Však je ich vela?

— Vela, otca im!. To aby som ukradol aspoň dve jalovice a zo desať oviec. Sud pálenky nevystačí.

— Čo robiť?

— Neboj sa! — poviem po chvíli — Viem spôsob.

— Aký?!

— Pred svadbou sa s polovicou rodiny povadíme... Pohnevaní predsa neprídu na svadbu. No a... po svadbe sa zase dáko pomeríme.

Ešte dobre, že mi nepovedala, čo si o mojom návrhu pomyslela. Iste ma mala za ozembucha, keď vo väčnej veci takto radím vlastnej neveste!

Na svadbu teda prišli všetci. A nehladovali! Všetkého bolo, a za lacný groš. Dal som pozor, aby ma pri „platení“ nechytili, lebo svadba by bola bez zaťa. Boli aj také! Bratanec Jano zo Snôh išiel si po svadbe so svojou nevestou namiesto svadobnej cesty — ako páni chodia — do zvolenskej basy navštíviť zavretého svokra...

Svadbu sme mali vydarenú. Nuž dačo som „zohnal“ ja, dačo priniesli hostia, a nakonec bolo toho toľko, že sme sa veselili tri dni a štyri noci... Po svadbe som sa nastáhoval do ich domu za zaťka.

Keď som pozrel na svoju štebotavú nevestu, bol som presvedčený, ako každý mladý zať, že som si rovno anjela vzal. Len krídla jej pripasovať!

Skoro som však prišiel na to, že uver nemám v rodine anjela, ale priam husárskeho cuksfírera.

Prvý raz som to spoznal, keď ju začali zuby boľieť. Motkala sa okolo mňa s hlavou zababušenou v šatke. Len trpitelské oči mi zvestovali, čo asi prežíva.

Posiela som ju k lekárovi, ba aj sám sa vyzvedal po skúsenejších, čo by žena mala robiť, aby si uľavila. Sprvu krotko odmieta moje rady a pomoc. Neskoršie už aj rožky začala vytrčať. Ba aj obrykovala sa na mňa. Ale ja, predsa som chlap, nedal som sa k hnevnu popudiť. Znášal som ako Jób všetky utrpenia s ňou:

— Marka, žienka moja, daj si poradiť, a vytrhni si u doktora ten zúbok...

— Ešteže čo! — okríkla ma. — To ma chceš hned v prvý týždne po sobáši zohaviť? Vidím, aký si!

— Nehovor tak, dušička. Len dobre ti chcem. Pozri sa do zrkadla, aha, — podal som jej zrkadlo, — od zuba máš už aj oko podbehnuté, aj lice osinelo...

— Aké mám, také mám, ale ja si zuby kľačovať nedám! Chceš zo mňa štrba-babu? To radšej nech celá osinie, — a parg zrkadlo do kúta, že sa rozleteľa na tisíc kusov.

„O sedem rokov nešťastia už máme postarané,“ myslím si strpnutý v zlej predtuche.

Rozbité zrkadlo ma už naprhlilo, ale predsa som sa ešte miernil:

— Zrkadlo, Marka, nemusíš trieskať o zem. Nekradnem! Chcel som ti, len dobre, ale rob si, čo chceš a skuč si od bolesti, ako vieš. Ja si idem za robotou.

Zháčila sa. Začala ma tísiť:

— Matúško môj, vedže no... Namosúrená som, nehnavej sa. Sadkaj si tu ku mne a nespúšťaj hned gambu ako moriak. Nepristane ti to. Skôr mi, ubolenej ženičke milej, opuchnitej... No, povedz, poraď čo robiť?

Ale ja som už bol zlostný za to zrkadlo a nemienil som v živote znášať od ženy takéto komédie...

— Tak počúvaj dobre... Na lačnô vypí liter mlieka.

— Prevareného alebo surového? — spýtala sa so záujmom...

— Ako chceš, ale prevarené neskôr zabera, hádam len...

— Budem piť surové. A čo potom?

— Nič, len ho musíš vypíti pri plote z mäkkého dreva...

— Prečo práve pri plote a prečo z mäkkého dreva? — čuduje sa moja

najdrahšia. — To sú dáke čary? Prečo mi ich radíš až teraz?

— Prečo, prečo... Preto, aby si do plota tak dlho tŕkla tvrdohlavú makovicu, kým sa ti v žalúdku z mlieka neumútias maslo.

— Jújú, aby ťa, ty márnivec, parom skáral aj s celou posmešnou rodinou. Skaza jeruzalemská! — To mne takto, ubolenie? Uh, kde je dáka skala alebo rajnica, nech ti ju opleskam o kotrbu... Ale toto!... Mne?!... — náhle prestala nadávať a prekvapená sa chytá za zuby a ešte prekvapenejšie pozerá na mňa, svojho „milovaného muža“.

— Doniesť ti to mlieko, Marka? — pýtam sa jej, akoby som neboli počul jej vinše.

— Maťko, nenos!... Netreba. Predstav si, že od zlosti ma aj zub prestal boľieť... Počkaj... Nie, už neštiepa!

Natešená sa mi hodila okolo hrdla a vŕačne štebotala: — Ty vieš na každú bolest pravý liek... Však si ma to náročky nasrdil, aby ma bolest prešla?

— Tak, ako vravíš, zlato moje! — a sám som sa v duchu divil svojej čudnej kúre.

Zivot nám obom pekne plynul, len čoraz častejšie ma začala lepšie zvrtať, nakratšie držať... Žena je ako cibula, štípe, pálí, a jednako sa bez nej fažko zaobídeš. Pomaly som si začal uvedomiť, že naozaj nie všetko je zlato, čo sa blyšti. Ak som sa chcel s ňou dohovoriť, tak iba tým spôsobom, že som ju nepustil k slovu.

Pravda, navlas sa dodŕžal dohovor spred svadby, že sa v našej rodine bude všetko dôležité robiť podľa môjho uváženia, a len o menších veciach, takých ledačinách-šepletach rozhodne ona aj bez môjho súhlasu. Chybivo bolo iba to, že po svadbe sa u nás nič nepokladalo za také „dôležité“, čo by som mal o tom rozhodnúť ja — hľava rodiny.

Marka mala také oči, že videla lepšie a ďalej ako dvaja generáli s kukrami. Češte som len zahýbal ku kréme, už letela za mnou. Ináč do roboty bola ako oheň. Čistotná, poriadna a usilovaná!... Len pár mesiacov som bol ženatý, a už sa mi syn našiel...

— Syn! Otecova pýcha! Koreň rodu je zachovaný! Fajta nevyhynie! — tešil som sa prvé dni.

Iba neskôr, keď som raz šiel s vozom do mesta, lepšie sa mi v hlave rozležalo. Znepokojoval ma čas od svadby po pôrod...

Obrátil som kone a šibol som späť do dvora.

Krštenia, krštenia,

čo si za krštenia,

kmotričky, kmotričky

Pohárik, pohárik,

z ktorej si ty hutu,

ešte som nepila,

už mi hlavu krúti.

MLADÝM A STARŠÍM NA ZAMÝSLENIE

Od vzniku našej Spoločnosti uplynie zanedlho tridsaťpäť rokov. Je to obdobie, ktoré v pôsobnosti našej organizácie zahrnuje už tri generácie. Prvou sú krajania, ktorí budovali základy Spoločnosti, organizovali miestne skupiny, slovenské školstvo, vytvorili základňu pre krajanskú činnosť. Mnoho z nich, dnešných šesdesiat- sedemdesiatnikov pôsobí podnes, ale mnoho nás už navždy opustilo. Druhou generáciou, vari najpočetnejšou v radoch našej Spoločnosti, sú terajší štyridsať- päťdesiatníci, ktorí tvoria základ nášho aktív vo väčšine miestnych skupín. Napokon do tretej skupiny treba zaradiť mladých, 20 až 30ročných krajánov. Na adresu tých posledných niekoľko poznámok.

Táto skupina, ktorá teraz buď pred niekoľkými rokmi vstúpila do dospelého života, má v mnohých prípadoch značne sťažený štart v pôsobnosti KSCaS a snáď aj iný prístup a vzťah k tejto činnosti. Je to totiž pokolenie, ktoré vyrastalo vtedy, keď sa v základných školách už prestalo vyučovať v materinskom jazyku. Preto jeho príslušníci majú dnes ľahkosti so sloven-

ským spisovným jazykom. Sice po zrušení slovenského vyučovania sa v niektorých školách na Spiši a Orave začalo vyučovať slovenčinu ako predmet, ale len tri hod. týždenne a niekde aj menej a — čo je najdôležitejšie — tento predmet absolvoval z takých buď onakých príčin len nevelký počet žiakov v pomere k celkovému počtu krajanskej mládeže.

Naša Spoločnosť od svojho vzniku pripladala veľký význam práci s mládežou. Zapájala ju do kultúrnej činnosti, najmä v ochotníckych súboroch, kapelách, klubovniach a pod. To všetko preto, aby zabezpečila kontinuitu krajanského organizačného i kultúrneho hnutia. Musíme priznať, že sa jej to v značnej miere darí, vtedy dnes vo viacerých miestnych skupinách stretávame mladých krajánov nielen v ochotníckych súboroch, ale sú aj vo výboroch MS, v OV a dokonca v ÚV KSCaS. Lenže táto činnosť nezahrňovala celú mládež. Samozrejme, nemožno tuná opomenúť, taký dôležitý činiteľ, ako výchova mladého pokolenia v rodinách, kde sa formuje, a aspoň malo by sa, jeho krajanské povedomie. Stáva sa,

že tam, kde kedysi otec alebo matka pôsobili v súboroch, dnes v nich učinujú ich synovia a dcéry. Keď rodičia budú stari rodičia boli aktívni v krajanskej práci, dnes agilne pracujú aj ich deti a vnuci. Avšak ani rodina, ani Spoločnosť nedokázali — lebo ani nemohli — nahradiť tomuto pokoleniu školu, tzn. výuku materinského jazyka.

Zoberme ako príklad trebars folklórne súbory a divadelné krúžky. Keby sme prešli za radom všetky miestne skupiny, zistili by sme, že tak v minulosti, ako aj dnes sa ochotnícke hnutie rozvíja a rozvíja hlavne v tých obciach, kde existuje vyučovanie materinského jazyka. Nová Bela, Jurkov, Krempachy, Nedeca, Kacvin, Malá Lipnica, Podvilk atď. Ojedinele výnimky iba potvrdzujú toto pravidlo. Je pochopiteľné, že dobrá znalosť jazyka pomáha a ulahčuje prácu v divadelnom krúžku buď inom súbere, ale okrem toho treba mať k tejto práci blízky vzťah, srdce a presvedčenie, že je potrebná.

Zdá sa mi, že práve na úseku práce s mládežou máme ešte čo dohľaňať, naj-

mä keď ide o krajanskú výchovu v rodinách. Od najmladších rokov treba vpájať svojim deťom lásku k rodnej reči, prebúdať v nich upevňovať pocit krajanskej spolupatričnosti. Aktív miestnych skupín mal by venovať osobitnú pozornosť spomínanému mladému pokoleniu dnešných tridsiatnikov a aktivizovať ich pre krajanskú pôsobnosť. Práve v ňom vidíme veľku rezervu, keď ide o rozšírenie členskej základne a rast počtu žiakov zapisaných na vyučovanie slovenčiny. Je to totiž pokolenie, ktoré už má školopoviné deti.

A propos zápisov. Ako sme uviedli v čísle 3 na str. 8, o dňa tohto roku sa forma zápisov veľmi zjednodušila. Stačí, aby rodičia napísali na hárku papiera krátku prihlášku, napr.: „Prihlašujem svojho syna (dcéru) Jozefa Nováka z 2. triedy na vyučovanie slovenčiny.“ Dolu dátum a podpis. Takúto prihlášku žiak odovzdá riaditeľovi, prípadne učiteľke a zápis máme z hlavy. Samozrejme, prihlasujeme takto iba žiakov, ktorí sa začnú učiť tento predmet po prvý raz. Dúfam, že všetci krajanskí rodičia, teda i v obciach, kde sa slovenský jazyk doteraz nevyučuje, využijú túto možnosť.

JÁN SPERNOGA

PRETEKY MIERU

8. mája sa začne najväčšie cyklistické podujatie amatérov — 34. ročník Pretekov mieru. Pestrofarebný peletón cyklistov z 18 štátov s bielymi holubicami mieru na hrudi vyštartuje tento rok v Berline, aby sa cez Prahu dostal do Varšavy, kam dorazí 21. mája. Trať tohorečných pretekov meria 1865 km a je rozdelená na 14 etap, v tom tri a vlastne štyri časovky, ak k nim zarazíme aj prolog.

Práve tento posledný faktor spôsobil, že príprava mnohých družstiev sa v oveľa väčšej miere zamerala na časovky jazdu. Tréner polských reprezentantov Marian Więckowski zaradil takto do prípravy na toto veľké podujatie viacerých pretekárov, ktorí znamenite jazdia na čas, ako trebars Czesława Langa, Jana Jankiewicza, Zbigniewa Szczepkowskiego a najmä majstra časovky Tydeusza Mytnika.

Dnes, niekoľko týždňov pred Pretekmi mieru, keď píšeme tieto riadky, ešte nevedno, kto bude reprezentovať ten alebo onen štát na tomto podujatí. Jedno je však nepochybne, že o konečné víťazstvo, najmä v súťaži družstiev, budú súperiť predovšetkým cyklisti Sovietskeho zväzu so znamenitým Sergejom Suchorúčenkom, ako aj NDR, Polska a Československa.

Družstvo Československa sa však ocitlo v dosť ľahkej situácii, lebo už v prvých mesiacoch t.r. z dvanásťtyk cyklistov pripravujúcich sa na tieto preteky ubudli traja. Najprv sa počas autonehody ľahko zranil Michal Klasa, potom utrpel zranenie Jiří Korous a neskôr, počas pretekov Okolo Kuby, mal ľahký pád s komplikovanými zlomeninami Svatopluk Henke, ktorý sa podľa mienky lekárov už určite nebude môcť zúčastniť májových pretekov Berlín-Praha-Varšava. Ostatní sa však úporne pripravovali, majú z seba tisíce kilometrov a tak sa nazdávam, že

úspešne zasiahnu do boja o dobré umiestnenie. K najväčším oporám družstva bude iste patrí Jiří Škoda.

Keď má tréner čs. reprezentačného družstva cestných cyklistov Pavel Doléžel robí nomináciu na akékoľvek podujatie, môže bez rozmyšľania vymenovali ako prvého Škodu. Je to totiž muž, ktorý ho vlastne nikdy nesklamal a v posledných sezónach je najúspešnejším čs. cyklistom. Za posledné 4 roky vybojoval na domácom šampionáte šest titulov majstra ČSSR. Vlani sa mu takmer vydaril absolútny hattrick — vyhral súťaž jednotlivcov, bol členom víťazného družstva na 100 km a k tretemu titulu — v časovke mu chýbal len 12 sekúnd.

Z vlaňajších úspechov Jiřího Škodu treba zdôrazniť najmä dva, ktoré si najviac cení. Jedným z nich je bronzová medaila z Olympijských hier v Moskve za preteky družstiev na 100 km. „V tomto vzájomnom kove — hovorí Škoda — sa skrýva 9 rokov úporých tréninov, odriekania, túžob, sklamania i radosť. Skrýva sa aj 30 tis. km, ktoré treba v sezóne odjazdiť, aby cyklista mohol s reálnymi šancami zápoliť o vavrínky víťazstva.“ Druhým najpozoruhodnejším výsledkom v minulom roku bolo Škodovo víťazstvo (už po druhý raz) na pretekoch. Okolo Slovenska, v ktorých porazil samého olympijského víťaza Sergeja Suchorúčenka.

Dvadsaťtýročný cyklista, člen Dukly Brno, štartoval na Pretekoch mieru už dvakrát a jeho túžbou... ale nechajme ho hovoriť samého: „Olympijskú medailovú túžbu sa mi už podarilo aspoň čiastočne splniť. Chcel by som však aspoň raz stať na stupňoch víťazov pri celkovom hodnotení Pretekov mieru. Raz mi už chýbal k tomu len krôčik, raz len dva. Do tretice to bude azda ešte lepšie.“ Aj my tomu veríme.

JÁN KACVÍNSKY

EOLIKA

hviezdy svetovej estrády

Spomedzi mnohých sovietskych estrádnich umelcov, ktorí v poslednom období navštívili Polsko, vari najživší záujem a veľkú obľubu si získala estónska vokálno-inštrumentálna skupina Eolika.

Skupina vznikla rovno pred 13 rokmi. Založil ju spolu so študentmi Lotyšského konzervatória nadaný skladateľ a klavirista Boris Reznik. Pôsobila krátko a rozpadla sa. V roku 1972 však obnovila svoju činnosť, kedy v trom starom členom, ktorími boli vedúci Boris Reznik, flautista Andris Resnis a zvukový režisér Boris Bondarenko — pribudli ďalší: saxofonista Augis Kunicas, gitaristi Boris Tarasov a Jurij Grinev, bubeník Viktor Pegov a dve sólistky Ilona Balina a Ligita Zejleová. V tomto zložení pôsobia podnes.

Jednou z hlavných predností skupiny

je perfektná hra všetkých členov. Ale nielen. Celá sedmička spieva, často vokálne ľahko skladby a capella. Estoňski hudobníci vsadili na všeestrannosť, preto v ich repertoare popri skladbách domáčich skladateľov Jurija Antonova, Ungara Savickasa a ďalších môžeme nájsť aj šľagre Abby, Bee Gees, Chicago, Georgea Harrisona a dokonca originálne spracované melódie Irvinga Berlina a Dukea Ellingtona. Ostatne spievajú nielen anglicky, ale aj polsky

— Niemenov Dziwny jest ten świat alebo Zaczni od Bacha Zbigniewa Woodeckého, čo neprekáža skupine zachovať vlastný štýl. Keďže sú všetci inštrumentálne a vokálne znamenite pripravení, dokážu rovnako dobre hrať rockové frázy, ako aj džezové improvizácie.

Eolika nahrala už rad platní, ktoré boli rýchlo vypredané. Z jej najznámejších skladieb — populárnych šlágrov hodno uviesť: Padajúce hviezdy, Dobrý deň Riga, Jazdec, Kamene, Štastné číslo, Zlatý mlyn. Okrem Polksy, vystupovali v Bulharsku, Mongolsku a na Kube.

ON A ONA

K.S. V predošlých číslach ste písali o kultúre obliekania sa, správania na ulici, v podniku, stolovania, tanca atď. Ja by som bola zvedava na Váš názor na kultúru odpočinku...

Predovšetkým treba povedať, že ani pri odpočinku sa všetko nedovoluje. Odpočinkov totiž zvádzaj k neestetickému správaniu, čoho sa treba vyvarovať. Tak napr. doma sa obliekame voľnejšie, domácky, ale jednako vkusne, aby nás prípadná neočakávaná návštěva neuvediad do rozpakov. Ženy a tak isto muži majú byť vždy učesaní — rozčúchané vlasy pôsobia odpúdzujúco. Pri stole negráme, ani nečistíme si nos, neodstraňujeme špinu spod nechtov, neškrabeme sa vo vlásach, na tele a pod. Je to nielen neestetické, ale môže každému pokaziť chut. Aj kýchanie a kašanie sa snažíme čo najviac stímiť, pričom si pred ústa máme zakaždým dat vreckovku.

TETA DORA

naša foto-hádanka

Naša snímka predstavuje známu československú speváčku a súčasne filmovú herečku. Začínala v pražskom divadle Semafor, úspešne vystupovala na speváckych festivaloch — Bratislavská lyra či v súťaži o Děčínsku kotvu. Hrala v takých filmech ako Nepokojná láska, Dívka na koštieli a v ďalších. Napište nam jej meno a pošlite do redakcie.

V Živote č. 2/81 sme uverejnili snímku známej českej speváčky HANY ZAGOROVEJ. Knihy vyzrebovali: Bogdan Kott z Mikołowa, Katarina Komorová z Krakova a Ján Novák z Lodže.

Život navrhuje na recitačné súťaže

Dušan Haruštiak

JAR

Opäť si prišla
Tvoj večný kolobeh
TO NAJZÁZRAČNEJŠIE
VZKRIESENIE

sa nezastaví
čo len na minútku
ani jeden rok
ani jeden vek
Si ako žena
zbožňovaná
A VYTÚŽENÁ
Najprv potajomky
začínať na útoku stiebelku
mladej trávky hrať
SLÁKOM PYSNÝCH BODLIAKOV
A CHVÍET SA VO ZVONKOCH
SNEŽIENOK

Vzápäť vzblísi v sýtobelasom

OHNI FIALIEK

Si nápoj opojný

I liek

Potom ako nevesta

NÁDHERNE BOSÁ

vstupuje do záhrad

slávobránu

POD SÁBLEMI LÚČOV

a za zvukov kanonád

ROZPUKU KVETOV

Tvoje ticho sa hlasno prebúdza

v semienku prosa

V mastnej kôre

VRBOVÉHO PRÚTIA PRASKA

z ktorého si chlapci za humnami

krútia pišfalky

prespevujú magickú odriekanku

PIŠTALÓČKA MASTNÁ

ABYS' BOLA HLASNA

A pletú korbáče osmoráky

na velkonočnú šibačku a oblievačku

Si ako láska

Tá prvá

či tá posledná

CI OBE DOVEDNA

Ladislav Stehlík

VY PRVNÍ ZELENĚ

Vy první zeleně,
v tmu něžně rozsvícené,
zas mladost vracíte mi.
Duben vám nad hlavou
oblohu smavou klene,
já zpívám chválu zemi.

Vy první zeleně,
vítám vás za jíkavé
pramínkem v chudé stráni.
Vzlet skřívan z osení,
chudobka v nízké trávě
ještě se mrazu brání.

Vy první zeleně,
do jitra vyrašené,
jste jenom příslíbením?
Tekutým stříbrem ros
do modra zaledněně,
vás v čistou hudbu měním.

Vy první zeleně,
větve zas odíváte
od nahých brázek k jívám.
Ještě se vrátíte?
Ke mně? A kolikráté?
Nevíte? Děkuji vám.

LUDIA
ROKY
UDALOSTI

APRÍL – DUBEN

1.IV.1896. Narodila sa Pola Gojawiczyńska, spisovateľka, novelistka, popredná predstaviteľka humanitného, a sociálneho smeru v poľskej próze medziročnového obdobia (um. 29.III.1963).

4.IV.1945. V Košiciach bola menovaná prvá československá vláda Národného frontu Čechov a Slovákov. Na druhý deň bol na prvom zasadnutí novej vlády vyhlásený vládny program, nazvaný Košický, ktorý vytváril základy povojnového rozvoja Československej republiky ako ľudovodemokratického štátu dvoch rovnoprávnych národov Čechov a Slovákov.

5.IV.1896. Na zrekonštruovanom starovekom štadióne v Aténach sa začali prvé novodobé olympijské hry. V deviatich športových disciplinách štartovalo 285 pretekárov z 13 štátov.

5.IV.1945. Sovietske vojská oslobodili hlavné mesto Slovenska Bratislavu.

5.IV.1945. Sovietske vojská oslobodili Maďarsko. Štátny sviatok Maďarskej Ľudovej republiky.

5.IV.1946. Vo Varšave odovzdali do prevádzky prvý most nanovo vybudovaný z vojnových trosek. Pripomíname, že prvý most cez Vislu bol vo Varšave postavený 5.IV.1573. Iniciátor jeho výstavby bol kráľ Zigmund August. Most mal dĺžku 500 m a šírku 6 m.

6.IV.1941. Nemecko napadlo na Juhosláviu, ktorá bola po desaťdňových bojoch porazená. Zároveň Nemecko spolu s Talianskom zaútočili na Grécko. Britský expedičný zbor sa narýchlo stiahol na Krétu, ktorú však nemeckí výsadkári po niekolko dnových urputných bojoch dobyli. Odhaduje sa, že v týchto bojoch hitlerovskej armády sa zúčastnilo ok. 7 mln vojakov.

9.IV.1945. V severnom Taliansku sa začal útok spojeneckých vojsk zavŕšený kapituláciou hitlerovských vojsk dňa 29.IV.1945.

10.IV.1944. V Buzuluku vznikol 1. československý zbor v ZSSR.

12.IV.1861. V Amerike sa začala občianska vojna severu proti juhu, ktorá sa skončila 9.IV.1865.

12.IV.1961. Prvý let človeka do kozmu. Bol to 27-ročný Jurij Gagarin, ktorý prvý obletel zemeguli. Let trval 1 hod. 48. minút. Gagarinova kozmická loď Vostok-1 obehol Zem za 89,1 minút. Najmenšia vzdialenosť od Zeme dosahovala 327 km. Deň medzinárodnej kozmonautiky.

14.IV.1786. Narodil sa Walerian Łukasiński, účastník napoleonskej kampane v roku 1819, zakladateľ polského tajného spolku Národné slobodomurárskeho a Národnej vlasteneckej spoločnosti. Cársky súd ho osудil na 9 rokov väzenia. V období novembrového povstania ho vyvezli do pevnosti v Šliselburgu, kde umrel 21.II.1868.

16.IV.1945. Začiatok veľkej sovietskej ofenzívy na Berlín, poslednej v druhej svetovej vojne, ktorej sa zúčastnila 1. a 2. armáda Poľského vojska. 1. armáda PV došla 22. apríla do Berlína, kde bojovala až do jeho kapitulácie. 2. armáda PV viedla ťažké boje v oblasti Budyšina a Drážďan a zúčastnila sa oslobodzovacích bojov na českom území.

16.IV.1886. Narodil sa Ernst Thälmann, vodca nemeckého proletariátu a Komunistickej strany Nemecka, zavraždený hitlerovcami 18.VII.1944 v Buchenwalde.

17.IV.1826. V Prahe sa narodil Vojtěch Náprstek, český národný buditeľ, cestovateľ a zakladateľ etnografického Náprstkovho múzea v Prahe (um. 2.IX.1894).

17.IV.1826. Vo Varšave umrel Maciej Kamieński, hudobník a skladateľ, pedagóg, pôvodom Slovák, autor hudby pre prvú poľskú operu — vaudeville Šťastná bieda s libretom W. Bogusławského (nar. 13.X.1734).

21.IV.1945. V Moskve bola podpísaná zmluva o priateľstve, vzájomnej pomoci a pôvojnovej spolupráci medzi ZSSR a Poľskom. Táto zmluva, obnovená 8.IV.1965 vo Varšave, rozvinula a upevnila zásady poľsko-sovietskej ekonomickej, kultúrnej a vedeckotechnickej spolupráce.

22.IV.1870. V Simbirsku (Uljanovsk) sa narodil VLADIMÍR ILEJIC LENIN, vodca ruského a medzinárodného robotníckeho hnutia, zakladateľ bolševickej strany, tvorca leninizmu, vodca Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie, zakladateľ prvého socialistického štátu ZSSR (um. 21.I.1924 v Gorkom).

23.IV.1616. Umrel William Shakespeare, najväčší anglický dramatik a básnik, tvorca komédii a drámy, ktoré sú živou hodnotou svetových javísk (nar. 23.IV.1564).

26.IV.1881. V Banskej Bystrici umrel Ján Botto, významný slovenský štúrovský básnik, ktorý sa preslávil lyrickoepickou básňou Smrť Jánošíková (nar. 27.I.1829 vo Vyšnom Skalníku).

30.IV.1939. V Krakove vznikla Československá ležia v Poľsku, ktorej veliteľom bol pplk. Ludvík Svoboda.

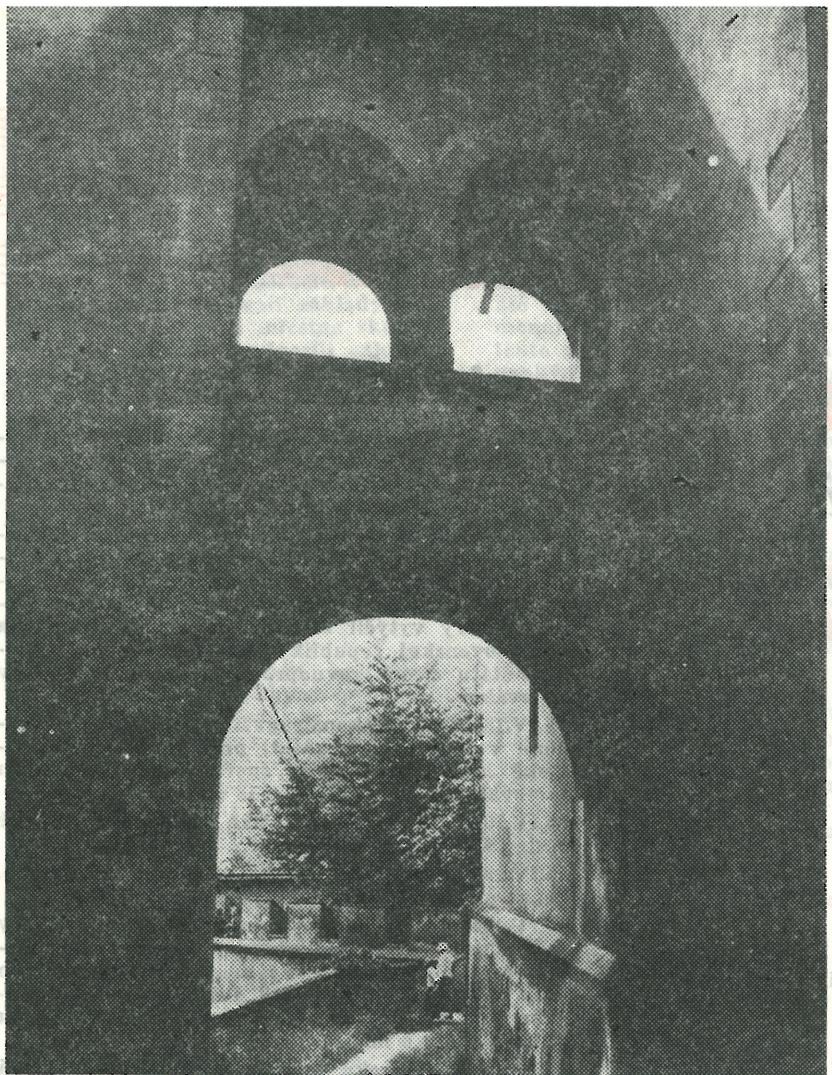
30.IV.1945. Nad riškym snemom (Reichstagom) zaviala červená vlajka víťazstva. Hitler spáchal samovraždu. Zanedlho došlo k bezpodmienečnej kapitulácii nemeckých vojsk v obklúčenom Berlíne.

slovník Života

POĽSKY SLOVENSKY ČESKY

(80)

klops	fašírka	sekána
klosz	sklenený zvon	sklenený pŕíkrov
klucz	klúč	klič
kluczowy	klúčový	kličový
kluczyć	klučkovať	kličkovať
klue się	kluť sa	klubat se
kluski	reunce	nudle
klak	vločka	vločka
kladka	lávka	lávka
klam	klam	klam
klamstwo	klamstvo	klamstvo
klaniać	klaniať sa,	klanet se,
się	pozdravovať	pozdravovať
kia-	cvakať,	klapati,
paé	šťukať	cvakat
klapouch	osol	osel
klaść	klasť	klášt
klaś	chuchvalec	chuchvalec
kłab	kłbko	klubičko
kłebek	hemžiť sa	hemžiť se
kłebowisko	zhľuk	shľuk
kłoda	bryno	břeňno
Kłodzko	Kładsko	Kładsko
kłonica	klanica	klanice
kłopot	starost	starost
kłocić się	klas	klas
kłódka	hádať sa	hádat se
kłotnia	visiaca zámka	visiaci zámek
kłucie	pichanie	hádka
kluć	pichať	picháni
klus	klus	pichat
kłusować	pytlaciť	pytlaciť
kłusownik	pytliačik	pytlák
kminek	rască	kmín
kmotr	kmotor	kmotr
knapjpa	putika	putyka
knedel	knedlik	knedlík
knieja	hluboký les	hluboký les
knočiť	kazit	packat
knot	knot	knot
knuć	kuť plány	snout plány
knur	kanec	kanec
knut	knuta	knuta
koalicja	koalícia	koalice
kobiaľka	košík	košík
kobieciarz	sukničkár	sukničkář
kobieta	žena	žena
kobiecy	ženský	ženský
kobierzec	koberec	koberec

KAROL a KARI

Rozlahlý vrchol kopca týciaceho sa vysoke nad malebnou dolinou rieky Berounky v západných Čechách by snáď bol ostat prázdnou skalou, keby v dejinách Čiech nebolo Karola IV. Sám si zvolil toto miesto, dal na ňom postaviť nedobytný obranný hrad a zariadiť s obrovským prepečom. Dal mu aj svoje meno, ako sám napísal „pro svou vlastní památku, aby se totiž jmenoval Karlštejn po Karlovi“. Z Prahy vzdialenej okolo 25 km mohol sa sem dostať na koni za jeden deň.

Karol IV., nazvaný v Čechách „otcom vlasti“, patril k najvzdelanejším panovníkom svojej epochy. Narodil sa v Prahe 14. mája 1316 a po matke Eliške z rodu Přemyslovcov cítil sa a konal ako Čech. Na český trón nastúpil ako Karol I. v roku 1346, kedy jeho otec Ján Luxemburský z nemecko-francúzskej dynastie padol v bitke s Angliačanmi pod Crécy-en-Ponthieu v severozápadnom Francúzsku. V tom istom roku sa stal rímsko-nemeckým kráľom a od 5. apríla 1355 bol rímskym cisárom.

Počiatok nosil krstné meno Václav. Mladost však strávil na dvore Karola IV. Pekného, francúzskeho krála a na birmovaní v roku 1324 prijal jeho meno, ktoré potom preslávilo ako český kráľ a rímsky cisár. Karol IV. sa vzdelával na francúzskom dvore pod vedením Pierra Rogera, neskoršieho pápeža Klementa VI. Od neho neskôr dostal súhlas na povýšenie v roku 1344 pražského biskupstva na arcibiskupstvo, čo oslobodilo Čechy spod vplyvu nemeckého arcibiskupstva v Mohuči.

Postava tohto panovníka je v Prahe a Čechách všeprítomná, o čom svedčia mnohé stavby nazvané podľa jeho mena. Za jeho vlády sa český štát stal mohutnou monarchiou a Praha najväčším mestským centrom v strednej Európe. Je-

ho menom by mohla byť nazvaná nová pražská štvrt — Nové Mesto, ktorá v dobe svojho vzniku tvorila skoro polovicu celého mesta. Karol IV. vďačí svojmu katedrálu sv. Víta na Hradčanoch, Karlov most a Karlova univerzita, založená v roku 1348 s budovou Karolína, ktorá urobila z Prahy hlavné stredisko vedy a osvety v Európe z tejto strany Alp. Pražský dvor, jeden z najmádhernejších, príhľoval najvýznamnejších hostov z celej Európy, zoskupoval mnohých vedcov, spisovateľov a umelcov.

Väčšinu svojho života strávil Karol IV. na cestách po Európe. Jeho partnermi boli v Anglicku kráľ Eduard III., v Rakúsku Rudolf IV. Habsburgovec, zvaný Zakladateľ, v Poľsku Kazimír Veľký, s ktorým v roku 1348 uzavrel mier vo vojne o Slezsko, a v Maďarsku Ludovít I. z dynastie Anjouovcov. S nimi, ale aj s francúzskymi panovníkmi a pápežmi podstatne ovplyvňoval vtedajšiu európsku politiku.

Karol IV. bol štyrikrát ženatý. V 14 rokoch, keď sa podľa dobových zvykosťí stal dospelý, ho oženili s Marketou - Blankou z Valois, sestrou francúzskeho kráľa Filipa VI. Potom odišiel do Talianska. O tomto pobytu píše vo svojom životopise: „...z Parmy, kde sme vtedy mali svoj dvor, prešli sme do Lukky v Toskánsku a pripravovali sme vojnu proti Florentanom; vybudovali sme krásny hrad s mestičkou ohradeným hradbami na vrcholku hory a ďali sme mu meno Monte Carlo.“ Druhýkrát sa oženil s Annou Falckou, ktorá mu ako veno priniesla územie Horného Faleka, ktoré sa potom dalo nazývať Horné Čechy. Vďaka manželstvu s Annou Svidnickou, neterou svidnického kniežaťa, získal posledné nezávislé sleské kniežatstvo svidnicko-javorské. Ich syn Václav II. bol následníkom Karola na českom tróne. Štvrtá manželka, mladučká,

Chyžnom, Podvlku, Pekelníku, Hornej Zubrici, Podsrni a Podskli.

V uplynulom roku vznikol na Orave nový divadelný krúžok MS KSČaS v Podvlku, ktorý naša Spoločnosť vybavila potrebným zariadením v hodnote 5300 zl. Je to veľmi aktívny krúžok, ktorý vede kr. Mária Gribáčová a jeho členmi sú starší krajania. Popri Podvlku vystupoval vlni aj v Harkabuze, Oravke, Dolnej a Hornej Zubrici, Malej a Veľkej Lipnici a v Chyžnom. V nastávajúcom období mieni vstúpiť i na Spiši — v Novej Belej, Krempachoch, Nedeci, Kacvíne a Jurgove. Problém je však v preprave krúžku, na ktorom musí využívať prostriedky.

a nás obvod reprezentoval folklórny súbor z Nedece a kapela z Novej Belej.

Veľký význam prikľudá OV KSČaS na Orave spolupráci našej Spoločnosti s Maticou slovenskou a nutnosti jej ďalšieho rozširovania. Hodne tuná zdôrazní, že v rámci tejto spolupráce bolo o. 9 detí z Oravy na letnej rekreácii na Slovensku, krajanskí odbojári na zájazde po pamätných miestach bojov 2. svetovej vojny a súbor MS z Malej Lipnice na folklórnych slávnostiach v Detve pod Polanou. Tento súbor sa zároveň zúčastnil aj Podhráčskych folklórnych slávností.

Ked' ide o organizačnú činnosť, v minulom roku sa konali 4 zasadania obvodného výboru, na ktorých boli prerokovane také otázky, ako pracovný program na rok 1980, rozširovanie čiľskej základnej KSČaS, vyučovanie slovenčiny, rozvíjanie ochotníckeho hnutia, odbojárske záležitosti, dvojjazyčné tabule a pod. Okrem toho sa na záver roka konala v Jablonke spoločná porada oravského a spišského aktív Spoločnosti, venovaná o. otázkam realizácie návrhov 2. zasadania ÚV, pracovnému programu na tento rok, aktivizácii krajanskej organizácie a kultúrnej pôsobnosti a pod.

Na Orave sa v siedmich základných školách a na lúčku v Jablonke vyučuje slovenský jazyk; učí sa ho spolu 222 žiakov. Je to veľmi malý počet v pomere k počtu obyvateľstva slovenskej národnosti na Orave. V súvislosti

OV KSČaS NA ORAVE

Oravský obvod Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov zahrnuje 12 obcí, v ktorých pôsobí 14 miestnych skupín. Ku koncu minulého roka združovali spolu 871 členov. Každá miestna skupina má svoju klubovňu, ktorá súčasne tvorí sídlo MS. Klubovne sú často vybavené takým zariadením ako televizory, spoločenské hry, stoly, stoličky, skrine a pod., sú v nich slovenské knihy a tlač. Aby však mohli náležite splňať svoje poslanie a využívať požiadavkam krajanov, treba doplniť ich vybavenie a v niektorých prípadoch prestaňovať do väčších miestností.

PLŠTEJN

ná nová
rá v do-
polovicu
ačí svoj
dčanoch,
ta, zalo-
Karolina,
stredisko
strany
dhernej-
hosov
vch ved-

arol IV.
ermi bo-
takúsku
zaklada-
torým v
Slez-
lynastie
cúzsky-
odstatne
olitiku.

7 14 ro-
vyklosti
etou —
úzskeho
Talian-
m živo-
ly mali
oskán-
ti Flo-
hrad s
ni na
Monte
ou Fal-
la úze-
m dho-
želstvu
ického
slez-
é. Ich
rola na
dučka,

V tejto veži sa nachádza kaplnka sv. Križia s klenbou ozdobenou množstvom rúsených polodrahokamov vyložených na pozlatenej štukatúre. Steny kaplnky sú vlastne unikátnou galériou 132 gotických obrazov znázorňujúcich svätcov, anjelov a prorokov od dvorného maliara Majstra Todorika, ktorý ich tuná maloval v rokoch 1357—1365.

V tejto kaplnke Karol IV. prechával najcennejšie korunné poklady a relikvie, ktoré boli uschovávané vo veľkom kríži z rýdzeho zlata. Za oltárom je neveľká nika uzavretá mrežou, v ktorom bola uložená svätováclavská koruna (teraz je na Pražskom hrade). Vchod do kaplnky strážilo štvoro dverí s devätnásťimi zámkkami. Prístup mal iba cisár a najvyšší hodnostári.

Karol IV. nariadił, že nikto v žiadnej miestnosti vo veži nemôže „s nějakou, tŕbe i zákonitou manželkou lehať nebo spáti“. Neskôr z toho vznikla legenda o tom, že ženy mali zakázaný vstup na hrad. Táto legenda inšpirovala Jaroslava Vrchlického pre napísanie veselohry Noc na Karlštejne, ktorá predstavuje príbeh súvisiaci s preniknutím žien na hrad. Hrajú ju každé leto na karlštejnkom nádvori. Ženy samozrejme bývali na Karlštejne, vtedy v samom paláci boli izby pre cisárovnu a jej dvorné dámy.

Trochu nižšie, pred veľkou vežou stojí druhá veža s Mariánskym kostolom a kaplnkou sv. Katariny, ktorá bola u Karola IV. na prvom mieste zo svätecov. Bola to súkromná motiliteň cisárovnej. Až na okraji nádvoria hornej časti hradu sa nachádzal trojposchodový palác, ktorý bol najväčšou budovou.

„Léta pán 1378 v pondelí v predvečer sväteho Ondreja večer v tretí hodinu po západu slunce zemrel cisár Karel ve svém vlastním mestě...“ zapísal kronikár. Bolo to v Prahe 29. novembra.

Podľa českej tradície malo české kráľovstvo približne každých sto rokov troch velkých panovníkov. V roku 1278 zahynul v bitke na Moravskom poli Přemyslav Otakar II., o sto rokov neskôr, v roku 1378 umrel cisár Karol IV. a o ďalších sto rokov, v roku 1471 Jiří z Poděbrad, posledný český kráľ.

A. ADAMEC

s tým OV spolu s miestnymi skupinami musia nutne podniknúť opatrenia pre zvýšenie tohto počtu.

Obvodný výbor KSČaS na Orave pracoval na rok 1981 široký pracovný plán, zameraný hlavne na zaktivizovanie organizačnej a kultúrnej a osvetovej činnosti miestnych skupín tohto obvodu. Predvída sa v ňom o.i. najmenej 4 zasadania OV a uskutočnenie pravidelných zasadnutí výborov a členských schôdzok v miestnych skupinách. V súlade s plánom OV urobil analýzu činnosti klubovní, na základe ktorej podnikne opatrenia pre zlepšenie ich práce, doplnenie vybavenia a v prípade potreby prestáhovanie do iných miestností alebo zrušenie.

OV rozšíri súčinnosť s miestnymi skupinami a nadviazne spoluprácu s inými organizáciami pôsobiacimi na území Oravy. Bude taktiež pokračovať v rozvíjaní pohraničnej spolupráce a za týmto účelom uskutoční rozhovory s vedúcimi predstaviteľmi okresu Dolný Kubín.

Vela pozornosť sa v pláne venuje rozvíjaniu vyučovania slovenčiny. Zároveň sú predsedovia a aktívni miestnych skupín zaviazaní podniknúť všetky možné opatrenia. Má sa spieť k tomu, aby každý krajan posielal svoje deti na tento jazyk.

Dôležitou úlohou je zorganizovanie tento rok reprezentačného súboru KSČaS na Orave a zabezpečenie čo najviac vystúpení pre všetky súbory,

kapely a divadelné kružky tak v miestnych skupinách na Orave, ako aj na Spiši a na Slovensku. Program týchto vystúpení bude spracovaný zvlášť. OV má taktiež zabezpečiť účasť súborov spoločnosti na takých podujatiach ako Gravská jar atď.

Samořejme v pracovnom plane OV sa nezabúda ani na také úlohy, ako vybavovanie odbojárskych záležitostí, rozširovanie členskej základne, zlepšenie práce knižnic v klubovniach, doplnovanie vybavenia súborov a klubovní, zorganizovanie tradičných vatier a iných podujatií.

ALOJZ ŠPERLÁK

AKO PRACUJEME V NAŠEJ ŠKOLE

Kultúrnu prácu v našej osemročnej základnej škole majú na starosti hlavné žiaci vyšších tried. Pamäťajú, keby a aké výročie treba osláviť, pripravujú recitacie, piesne, tance a referáty. Potom cvičia, organizujú vystúpenia a ro-

bia všetko, aby aj naša škola so slovenským vyučovacím jazykom, hoci nemá príliš veľký počet žiakov, patrila k popredným. Treba tuná vyzdvihnuť a pochváliť prácu niekoľkých žiakov, ako: Margita Modláková a Mária Krišáková z VIII. tr. Bohuslava Modláková, Kristína Kadlubová, Olga Heteniaková, Janina Zboreková, Dorota Cieluchová zo VII. tr., Andrej Modlák, Bohuslav Sonček a Alexander Zgama zo VI. tr.

V tomto školskom roku sme o.i. organizovali slávnosť pri priležitosti 63. výročia Veľkej októbovej socialistickej revolúcie. Referát pod pedagogickým dozorom si pripravili a prednesli Margita Modláková a Mária Krišáková z VIII. tr. Vystupovali: Marta Paniaková, Stanislav Jablonský a Stanislav Zborek z VIII. tr. Pekne nám zaspievali Danuta a Lucia Grelákové z II. tr.

Na slávnosti usporiadanej pri priležitosti Dňa Polskej ľudovej armády vystupovali: Tadeuš Novák, Andrej Modlák, Bohuslava Modláková, Kristína Kadlubová a ďalší žiaci zo siedmej a ôsmej tr.

Naša škola zorganizovala pre žiakov zájazd školským autobusom do Krakova. Pozreli sme si mesto, boli sme v divadle Bagatela na predstavení Romek a Julka. Na tento zájazd máme milé spomienky, aj keď sme sa vrátili domov okolo polnoci.

Cez fašiangy sa v našej škole konal maškarný ples, na ktorom sa všetci ve-

selo bavili. Na plese sme zorganizovali súťaž na najkrajšie masky.

Prvé miesto za najlepšie masky obsadili: Vladislav Pilch, Bohuslav Sonček, Alexander Zgama a Augustín Pierog zo VI. tr., Jo Anna Kozubová z V. tr. a Kristína Pilchová zo IV. tr.

Druhé miesto: Stanislav Stachulák zo VI. tr., Mária Slanická z V. tr., Tadeuš Modlák zo IV. tr., Miroslav a Tadeuš Pekarcíkovci z II. tr.

Tretie miesto obsadili: Danuta Greláková, Lucina Greláková, Janina Sončeková a Tadeuš Zgama z II. tr., Vladislav Novák z III. tr. a Kristína Zgammová z V. tr.

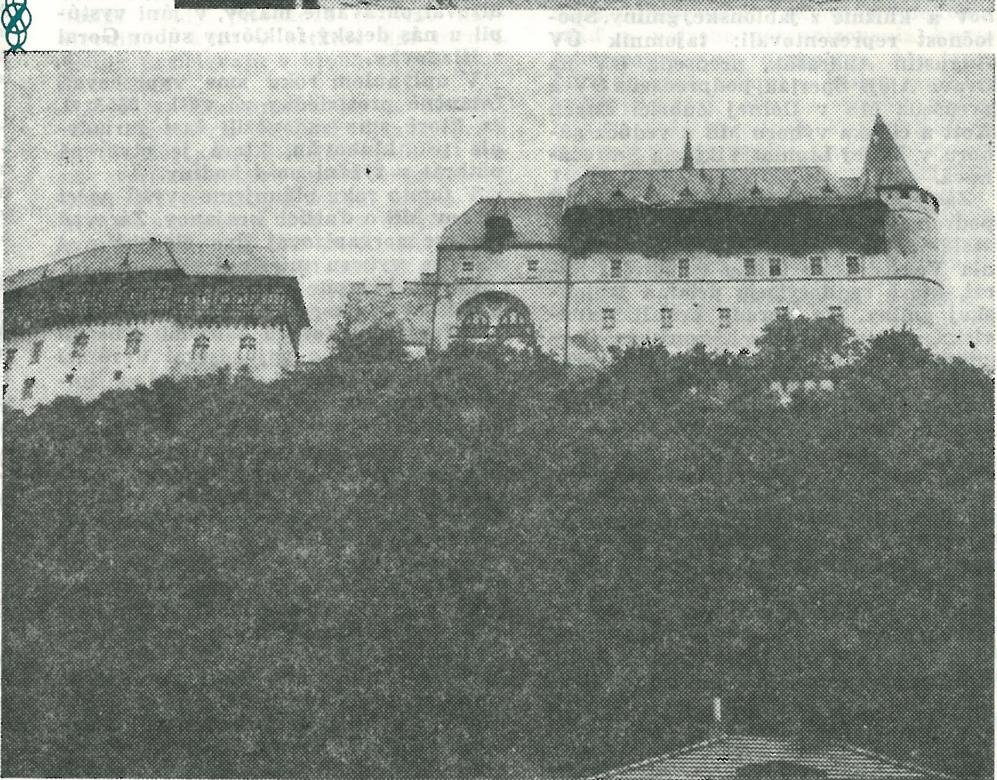
Ziaci z našej školy sa zúčastnili lyžiarskych pretekov Biela trasa. V behu na lyžiach Augustín Modlák obsadil 7. miesto. V celkovnej klasifikácii sme sice dopadli pomerne slabo, ale neboli sme poslední.

V tomto školskom roku sme oslavili prvý jarný deň 21. marca t.r. Tohto podujatia sa zúčastnila celá naša škola. Morenu urobili Stanislav Jablonský a Stanislav Zborek.

Ziaci z našej školy sa zúčastnili aj slávnosti a pretekov usporiadanych pri priležitosti Dňa detí. Dúfame, že v celkovom poradí obsadíme lepšie miesto, ako predošlých pretekoch.

Milí čitatelia Života, držte nám palce!

JH

NA ZAČIATOK DOBRÉ AJ TO...

V Gminnom kultúrnom stredisku v Jablonke sa 19. februára tr. konala úvodná porada, venovaná plneniu návrhov a postulátov z 2. zasadania ÚV KSCaS týkajúcich sa kultúrnej oblasti. Tejto prvej poradu od vzniku jablonskej gminy sa zúčastnili: riaditeľka Gminného kultúrneho strediska v Jablonke Anna Palenec, zástupkyňa vojvodskej knížnice Krystyna Chowniecová, vedúci kultúrnych domov, klubov a knižnic z jablonskej gminy. Spoločnosť reprezentovali: tajomník ÚV Augustín Andrašák, predsedca OV na Orave Alojz Šperlák, podpredsedca OV a predsedca MS v Dolnej Zubriči Eugen Kott a členka výboru MS a vedúca súboru v Malej Lipnici Viktória Smrečáková.

Zástupcovia Spoločnosti predstavili podrobne všetky požiadavky a návrhy, zaslané skôr Oddeleniu kultúry a umeenia Vojvodského úradu v Nowom Sączu, ktoré sa dotýkajú priamo jablonskej gminy. Na porade prijali stanovisko, v ktorom sa o.i. konštatuje, že gminné kultúrne stredisko a jeho pracoviská musia spolupracovať s Kultúrnou spoločnosťou Čechov a Slovákov na Orave. V súvislosti s tým sa riaditeľka gminného kultúrneho strediska zaviaza osobne pomáhať našim súborom. Zároveň hudobný inštruktor tohto strediska bude poskytovať pomoc hudobným súborom KSCaS. Obvodný výbor KSCaS na Orave musí však predložiť gmin. kult. stredisku plán kultúrnej práce a oznam súborov a ich vedúcich pôsobiacich na území gminy. Tieto súbory budú zapojené do kultúrneho programu gminného strediska.

V súlade so stanoviskom gminy, prihlásení zástupcovia obvodu a miestnych skupín KSCaS na Orave sa stanú členmi Gminnej programovej rady. Naša Spoločnosť sa zároveň stane opäť spoluorganizátorom Pastierskeho sviatku na Orave a zúčastní sa na organizačnom zasadaní tohto podujatia.

Bolo rozhodnuté, že vedúci kultúrnych domov a klubov majú sprístupňovať zdarma miestnosti pre kultúrnu prácu Spoločnosti. V súvislosti s tým — ako sa zdôrazňovalo na porade — Miestna skupina KSCaS v Podvilku má plné právo využívať sál s hasičskou reprezívou v tejto obci. MS mala by však pripraviť pracovný program, podľa ktorého by vedúci klubu sprístupňoval MS sál na kultúrne a organizáne podujatia. Počas podujatí by tento vedúci mal byť prítomný v klube v rámci svojich povinností.

Gminné kultúrne stredisko má možnosť kryť cestovné trovy súborov Spoločnosti na kultúrne podujatia. Spoločnosť však musí prihlásiť konkrétné potreby v tejto oblasti. Na zasadaní taktiež informovali, že žiadosti o povolenie na kultúrne podujatia malo by sa podľa predpisov podávať na gminný úrad dva týždne pred podujatím. Tieto žiadosti posudzuje gminné kultúrne stredisko a povolenie platí na tri vystúpenia daného súboru.

OV KSCaS na Orave mal by predložiť vedúci Gminnej knižnice v Jablonke Márii Chovanecovej zoznam kníh, ktoré chce dať do tejto knižnice a jej filiálok na území gminy. Tieto kníhy budú zaradené do oddelenia slovenskej literatúry v uvedených knižničach. Bolo dobre preniesť v prvom rade do týchto knižnič najmä kníhy pre deti. Zároveň — ako oznánila predstaviteľka vojvodskej knižnice Krystyna Chowniecová — sa uskutoční nákup ďalších slovenských kníh do týchto kníž-

nic. Naša Spoločnosť poskytne pomoc pri výbere týchto kníh.

A ešte jedno rozhodnutie — gminné kultúrne stredisko dá na potreby súborov Spoločnosti pôsobiacich na území jablonskej gminy 20 m sukna.

Na porade v Jablonke však nevyriešili okrem iných dôležitých otázok sprístupnenie jednej miestnosti v Kultúrnom dome v Dolnej Zubriči pre potreby tamnejšej miestnej skupiny KSCaS. Naša Spoločnosť trvá na stanovisku, že táto miestnosť v kultúrnom dome je pre dolnozubrickú MS nevyhnutne potrebná.

Spr. J.S.

KREMPACHY

Naša miestna skupina patrí medzi najpočetnejšie skupiny Spoločnosti a ku koncu minulého roka mala 403 členov, ktorí si riadne zaplatili členské. V uplynulom roku sa konali štyri schôdze výboru miestnej skupiny, na ktorých sme o.i. hodnotili prácu MS, súčinnosť s miestnymi orgánmi, ako aj športovú a kultúrnu spoluprácu s poľnohospodármi a obcami na Slovensku. V rámci tejto spolupráce v januári m.r. sme uvítali u nás zástupcov JRD Nového života z Novotína na Slovensku a na nich pozvanie naša skupina modernej hudby a dychovky úspešne vystúpili pri príležitosti výročnej členskej schôdze tohto družstva. V máji, na turičné sviatky výbor miestnej skupiny organizoval ohrávanie májov, v júni vystúpil u nás detský folklórny súbor Goral z Hladovky.

V uplynulom roku sme vypracovali finančné prostriedky vo výške 8555 zl., za ktoré sme zadovážili časť zariadenia pre klubovňu, ktorá je otvorená päťkrát v týždni po 4 hodiny.

V tomto roku plánujeme zvýšiť počet členov MS o ďalších krajanov. Zároveň chceme zorganizovať dve členské a 4 schôdze výboru miestnej skupiny.

Cheeli by sme uvítali v našej obci aspoň dva súbory z Československa a nadávazia spoluprácu s inými súbormi z Nowosądeckého vojvodstva. V rámci výmeny s miestnymi skupinami na Spiši a Orave chceme priblížiť u nás niekoľko divadelných krúžkov našej Spoločnosti. V tomto roku organizujeme tak tiež tradičnú vatrú. Pre ozivenie kultúrneho života v našej obci zorganizujeme v tomto roku skupinu modernej hudby a sládkovú kapelu.

Chceme tiež zvýšiť počet žiakov navštievujúcich hodiny slovenského jazyka a to prostredníctvom rozhovorov s krajanskými rodičmi, členmi našej Spoločnosti.

Podbobne ako vlastní, plánujeme vypracovať finančné prostriedky a to zvýšením členského a organizovaním kultúrnych podujatí. Pri organizovaní týchto podujatí potrebovali by sme pomoc obvodného výboru. Naproti tomu od ústredného výboru potrebujeme pomoc predovšetkým pri riešení otázok spojených s vyučovaním slovenského jazyka.

JÁN LUKÁŠ

Prijezd novinářa z krajanského časopisu *Snímek*. Tentokrát pred objektívom stojí Jan Novák s manželkou a vnoučatami.

MALÁ LIPNICA

Naša miestna skupina patrí sice k najmenším, lebo má sotva 50 členov, ale v kultúrnej činnosti predčí mnho iných skupín našej Spoločnosti. Súvisí to o.i. s aktívnu pôsobnosťou nášho nedávno založeného folklórneho súboru, ktorý popri našej obci vystupoval vo viacerých miestnych skupinách na Orave a reprezentoval našu Spoločnosť i na folklórnych slávnostach v Detve na Slovensku.

V min. roku sme sice nastačili vybrať členské, ale musíme to vyravnáť v prvom štvrtroku tr. Naša MS mala vlastní dve členské schôdze, venované o.i. propagácii Života a získavaniu jeho predplatiteľov, vyučovaniu slovenčiny v škole a otázke klubovne, ktorú sme prestavalo na nové miesto. Klubovňa je otvorená najmä vtedy, keď sa v nej konajú skúšky súboru. Prichádza sem aj školská mládež požiadavať si slovenské knihy. Klubovňa však potrebuje plné vybavenie, aby každý, teda aj starší krajan, mohol v nej nájsť niečo pre seba, čiže aby sa stala ozajstným strediskom krajanovského organizačného a kultúrneho života v obci. Za uplynulých päť rokov sme z UV dostali iba 5 300 zl na hudobné nástroje. Vlani sme zorganizovali ľudovú veselicu a za získané prostriedky sme kúpili o.i. krpce a košeľe pre súbor.

Po dlhej prestávke sa u nás obnovilo vyučovanie slovenčiny. Postupne nám pribúda žiakov a škola oznamuje termín zápisov. V pracovnom pláne MS na tento rok venujeme tejto otázke náležitú pozornosť.

Tento rok plánujeme rozšíriť členskú základňu o ďalších krajanov, organizovať zábavu pre získanie prostriedkov na potreby MS. Zároveň náš divadelný krúžok nacieliu hru Majster a tovariš, ktorú chce predviesť u nás v obci a v iných miestnych skupinách.

Trápi nás však jeden problém. Totiž doručovateľ u nás nedonáša Život všetkým predplatiteľom, podobne ako aj iné časopisy pre klubovňu. Potrebujeme tiež pomoc ústredného výboru v zorganizovaní výletu na Slovensko pre deti navštievujúce hodiny slovenčiny.

FRANTIŠEK SVETLÁK

ČIERNA HORA I

Na troch členských schôdzach Spoločnosti, ktoré sa vlastní konali v našej dedinke, sme diskutovali o mnohých problémoch. Krajania sa dožadovali, aby bola konečne vybavená otázka vývesných tabúľ na obchodoch v slovenčine. Veľa miest v diskusách venovali Čiernochorania vyučovaniu slovenčiny. Na základnej škole v Čiernej Hore sa zatial slovenčina nevyučuje. V roku 1980 neboli ohlášené zápisu na toto vyučovanie. Riaditeľ školy nám vysvetlil, že zápisu neohlásoval preto, lebo ne-

je príležitosť k pořízení rodinného snímku. Tentokrát pred objektívem stojí predsedka zelovského OV KSCaS Jan Novák s manželkou a vnoučatami.

Foto M. Kaškiewicz

dostal z kuratória žiadne pokyny. Zároveň však poznámenal, že ak rodičia prihlásia deti na tento predmet, nemá nič proti tomu, aby sa slovenský jazyk začal vyučovať. Dúfam, že v školskom roku 1981/82 sa nám podarí zorganizať vyučovanie slovenčiny v našej škole.

Počas diskusie na schôdzach krajania uvažovali aj o založení hudobného súboru. Problem je však v tom, že zatiaľ nemáme hudobné nástroje. Keby naša miestna skupina dostala aspoň husle, myslím, že by sa už dalo niečo podniknúť.

Do našej klubovne, ktorá je otvorená každý utorok, štvrtok, sobotu a nedele, od 16.00 do 21.00 hod., a v ktorej máme slovenské knihy, časopisy a spoločenské hry, potrebujeme by sme nový televízor a rádioprijímač, keďže tie čo máme, sú už staré a pokazené. Potrebujeme aj skriňu na knihy.

Naša miestna skupina je pomerne početná, lebo máme 100 členov, ktorí si za minulý rok riadne zaplatili členské príspevky. Tento rok plánujeme nábor ďalších členov, tri členské schôdze a štyri schôdze výboru MS.

ANDREJ MILON

KACVÍN

Kacvínska miestna skupina KSCaS zavŕšila ďalší rok svojej pôsobnosti, vyzvanej neprestajne od roku 1947. Je to dosť veľká skupina, má 204 členov, ktorí riadne platia členské príspevky. V uplynulom roku sa tuná konala jedna členská schôdza a dve zasadania výboru MS. Krajania prerokovali na nich tak dôležité otázky ako potrebu rozvíjania vyučovania slovenčiny v našej škole, vybavenia dvojjazyčných tabúľ, zlepšenia podmienok práce klubovne MS, zaktivizovania folklórneho súboru, krajanovských zájazdov na Slovensko a pod.

Pri miestnej skupine existuje už roky folklórny súbor, v ktorom v súčasnosti učinkuje po 12 chlapcov a dievčat a 4 muzikanti. Vlani tento súbor vystúpil pred krajanovskou verejnoscou v Kacvíne a na Spišskej zime v Nedeľci, kde získal jednu z cien.

Naša klubovňa je malická, preto je každý večer preplňená. Máme v nej hodne slovenských kníh, ktoré si mnohí krajania pravidelne požiadavajú. Keďže každý rok kníh pribúda, potrebujeme na ne skrine. No vari najnáležavejšia je potreba prestavať klubovňu do väčšej miestnosti, aby sa zlepšili podmienky jej činnosti, ktoré sú dnes ľahké.

V kacvínskej škole sa vyučuje slovenčina, žiaľ nie všetky krajanovské deti navštievujú hodiny tohto predmetu. Škola totiž, nič nerobí pre propagáciu tohto vyučovania ani rast počtu žiakov. Termín zápisov sa v škole stanoví na tri dni, počas ktorých sa žiaci môžu vypísať zo slovenského jazyka respektívne naň zapísat, hoci Kurátorium osvety a výchovy v Nowom Sączu určilo na zápis tri mesiace — 15.2. — 15.5.

Z vlaňajších podujatí miestnej skupiny hodno este spomenúť ľudovú veselicu, z ktorej prijem určili krajania na potreby kultúrno-spoločenskej pôsobnosti MS.

V pracovnom pláne na tento rok si výbor miestnej skupiny postavil o.i. úlohu zvýšiť o 10 percent členskú základňu, usporiadať najmenej štyri schôdze výboru a dve členské schôdze, zaktivizovať súbor, aby častejšie vystupoval, prestavať klubovňu do väčszej miestnosti, rozširovať čítatelstvo slovenskej literatúry, zorganizovať tradičnú vatrú, no a, samozrejme, zvýšiť počet detí na vyučovanie slovenčiny v škole.

Aby nás súbor mohol dosiahnuť patričnú úroveň, potrebujeme nutne choreografickú a inštruktorskú pomoc. Zároveň treba doplniť časť jeho vybavenia, ako aj vymeniť na novú harmoniku pre kapelu, keďže sa dlhoročným používaním celkom opotreblili.

FRANTIŠEK ŠIŠKOVIC

DOLNÁ ZUBRICA

Uplynulý rok uzavrela Miestna skupina KSCaS v Dolnej Zubriči kladnými výsledkami. Výbor MS uskutočnil 6 schôdzie, venovaných medziiným ďalšiemu rozvíjaniu výuky slovenského jazyka, rozhýbaniu očotníckej činnosti a krajanovskej organizácie práce.

K najväčším úspechom MS patrí to, že sa v našej škole učí slovenčinu jedna z najväčších skupín detí na Orave. Pre ďalší rast tohto počtu výbor usporiadal osobitnú schôdzku s rodičmi. Pri škole sme vlasti vytvorili žiacky spevácky zbor, ktorý ma vo svojom repertoári staré oravské piesne. Tento zbor sa koncom min. roka zúčastnil prehliadky ochoťnických súborov a kapieľ KSČas v Jablonke, kde úspešne predvedol svoj program, v ktorom predstavil aj staré kolednícke tradície na Orave.

Vlasti výbor dostal z UV väčšie množstvo slovenských kníh, z ktorých časť odovzdal škole, kde si ich rada a pravidelné požičiava Školská mládež a nezriedka i starší krajania. Zaoberá sa tým naša učiteľka-slovenčinárka Angelika Kulaviaková. Pre potreby žiakov, ktorí sa učia slovenčinu, výbor dáva pravidelne slovenské časopisy, aké sú v dispozícii MS, ako aj isté množstvo platné. Spolupráca so školou je veľkou úspešnou.

Miestna skupina má v súčasnosti 53 členov, ktorí riadne platič členské príspevky. Mladí zavša prichádzajú po večeroch buď v nedele do klubovne pozrieť si televízny program, zahrať šach, buď sa učia hrať na harmonike. V klubovni nám stále pribúda kníh, pre ktoré však je nutné potrebná nová skriňa. Zišli by sa aj husle, čo by nám dovolilo založiť ľudovú kapelu.

Pekný úspech dosiahla miestna skupina v Dolnej Zubriec v propagácii nášho časopisu Život. Na celkový počet 250 domácností v obci, 198 si predplatičo Život.

Pracovný program MS na rok 1981 zahrnuje o.i. viaceré schôdzky výboru, z ktorých jedna v prvom štvrtroku bude venovaná zorganizovaniu zájazdu pre krajanké deti, zase ďalšia v druhom štvrtroku otázky zápisov na slovenčinu a analýze vybavenia školy pre výuku tohto predmetu. V treťom štvrtroku na členskej schôdzi mienime zhodnotiť výsledky zápisov a vôbec školstva, činnosť výboru a spoluprácu MS s obvodným a ústredným výborom Spoločnosti. Tento rok chceme plne rozvinúť činnosť detského zboru a pripraviť tri tanecné páry pre reprezentáciu súboru KSČas na Orave.

Výbor MS rozšíri spoluprácu so školou pri organizovaní recitačných a iných súťaží a v rámci tejto spolupráce zorganizuje na záver roka stromček pre mládež navštěvujúcu hodiny slovenčiny. V programe sa nezabúda ani na ďalšie rozširovanie členskej základnej a získavanie predplatiteľov Života, zorganizovanie ľudovej veselice a tradičnej vatriny.

EUGEN KOTT

VEĽKÁ LIPNICA

Koncom roku 1980 Miestna skupina KSČas vo Veľkej Lipnici mala 51 členov. V minulom roku mal výbor MS osem schôdzky, na ktorých boli prediskutované otázky vyučovania slovenčiny v škole a povzbudzovania rodičov, aby posielali deti na toto vyučovanie. Krajania prerokovali aj otázku pravidelného požičiavania slovenských kníh v klubovni.

Pri miestnej skupine vo Veľkej Lipnici pôsobi mládežnícka skupina modernej hudby, ktorá vlasti vystupovala v Jablonke, Malej Lipnici, Hornej Zubriec, Podvlnku a, samozrejme, vo svojej obci.

Miestna skupina usporiadala vlasti zábavu a zisk z tohto podujatia určila na kultúrnu prácu, v tom aj na vystúpenia súborov z pohraničných oblastí Slovenska.

Klubovna vo Veľkej Lipnici je otvorená denne od 14.00 do 22.00 hodiny a tak isto aj požičovňa kníh.

Velkolipnickí krajania majú však aj problém, keďže im chybajú niektoré hudobné nástroje. Veľmi by potrebovali kultúrneho inštruktora, ktorý by nacvičoval hudobnú skupinu.

Miestna skupina vo Veľkej Lipnici si samozrejme pripravila pracovný program na tento rok. Tak napr. krajania chce zvýšiť počet členov o 10 osôb. V roku 1981 sa má konať 9 schôdzky výboru MS a 4 členské schôdzky.

Chceme taktiež usporiadat zábavu a zisk z tejto zábavy určiť na výlety pre členov Spoločnosti. Z iných podujatí plánujeme o.i. vatrnu 30. septembra, ako aj tanecné večierky s výukou tanca.

Potrebovali by sme však pomoc z ústredného výboru. Totiž chceme vymeniť staré kníhky z knižnice na novšie a, ako som už spomenul, nás súbor potrebuje hudobné nástroje: dve gitary, orgán, mikrofóny a magnetofón.

Sme presvedčení, že sa nám podarí realizovať naše plány.

JOZEF KARNAFEL

LAPSANKA

Naša miestna skupina je malá, má iba 44 členov, ale všetci si platia členské príspevky. Sú to však mizivé príjmy. Pri našej MS nepôsobí ani jeden súbor, ani by ho nemal kto nacvičovať. Už mnoho rokov sa na základnej škole v Lapšanke nevyučuje slovenčina. Preto sú teraz fažkosti so zorganizovaním tohto vyučovania.

Máme svoju klubovňu, ktorá je otvorená v nedele a svätočné dni a možno v nej aj požičiavať slovenské knihy. Práve na tieto knihy by sme potrebovali skriňu.

V minulom roku sa konali v našej MS dve členské schôdzky, na ktorých krajania diskutovali o organizačných otázkach a problémoch so zorganizovaním vyučovania slovenčiny v škole.

PAVOL ZIEMBA

Je pravdou, že v Lapšanke sa už doslovične vyučovanie slovenčiny. Ale myslíme si, že zorganizovanie tohto vyučovania je práve úlohou výboru MS a aktivistov Spoločnosti — REDAKCIA.

VYŠNÉ LAPŠE

Naša krajančia organizácia vo Vyšných Lapsoch združovala ku koncu uplynulého roka 79 členov, teda nezaznamenala, žiaľ, žiadne výraznejšie vzrast členskej základnej. Výbor miestnej skupiny sa v minulom roku zisiel na šiestich zasadaniach, ktoré boli venované o.i. vyučovaniu slovenčiny na miestnej základnej škole, aktivizácii členov v krajančkej práci a predovšetkým dokončeniu generálnej opravy klubovne našej miestnej skupiny.

Predlžujúca sa oprava klubovne (o programi jej dokončenia sme písali v min. čísle Života na str. 10 — redakcia) a teda aj nedostatok vhodnej miestnosti na nacvičovanie spôsobili, že sme doteraz nezorganizovali pri MS žiadnený súbor. Plánujeme však, že už tento rok takýto súbor vznikne a nová klubovňa sa stane živým strediskom krajančkej kultúrnej, osvetovej i organizačnej činnosti.

Na vyučovanie slovenčiny máme vysoko triadsa žiakov. Škola oznamuje zápis na toto vyučovanie v stanovenom termíne a tak z jej strany nemáme žiadne fažkosti. V poslednom období zaznamenávame stály, aj keď nevelký vzrast počtu žiakov na slovenčine, pre ktorých má škola dostatočné množstvo učebníc a príručiek.

Výbor miestnej skupiny pripravuje významné vyučovanie materinského jazyka, preto v pracovnom pláne na rok 1981 predvída osobitnú schôdzku s rodičmi, venovanú tejto otázke. Najviac úloh v tomto pláne súvisí s dokončením opravy klubovne a jej slávnostným otvorením, ktoré sa má uskutočniť v prvom polroku t.r. Okrem toho plán vyšnolapšanskej miestnej skupiny predpokladá usporiadanie dve členské schôdzky a šesť zasadaní výboru MS, zorganizovať kapelu a obvodnú vatrnu, ako aj rozšíriť členskú základňu o 15 percent. Dôležitou úlohou je taktiež vypracovanie širokého programu kultúrnej činnosti, aby nová klubovňa nadozaj splňala svoje poslanie, aké sa od nej očakáva.

JOZEF KRISÍK

FRIDMAN

Naša miestna skupina mala na konci min. roku 72 členov. Členské zaplatili všetci členovia MS. Vlasti sa konali dve schôdzky výboru miestnej skupiny, na ktorých sme prediskutovali o.i. návrh založiť dychovku pri MS, otázky školstva a dvojjazyčných nápisov na verejných objektoch.

UPOZORNENIE PRE KRAJANSKÝCH RODIČOV

ZÁPISY NA SLOVENČINU

Pripomíname, že na základných školách už prebiehajú zápisu na vyučovanie slovenského jazyka ako predmetu v školskom roku 1981/82 a budú trvať do 15. mája. Týkajú sa iba žiakov, ktorí sa začnú učiť tento jazyk po prvý raz. Ostatní žiaci, ktorí už navštěvovali hodiny slovenčiny v predchádzajúcich rokoch, sa nemusia zapísovať.

Školské orgány, vychádzajú oproti postulátom KSČas rozhodli, že zápisu sa uskutočňujú na základe písomných vyhlásení rodičov, dnesených do školy prostredníctvom žiakov. To znamená, že rodičia nemusia chodiť do školy na zvláštne rozhovory s riaditeľstvom alebo učiteľmi.

Upozorňujeme rodičov, aby nečakali do posledného dňa, ale čo najskôr, už teraz zapisali svoje deti na slovenský jazyk.

Zápisu do prvých tried v školách so slovenským vyučovacím jazykom sa konajú podľa všeobecne prijatých zásad, ktorá platia pre všetky základné školy v Poľsku.

Zápisu do lycea v Jablonke sa budú konať od 15. apríla do 30. mája t.r.

dopomohla vo vybavení tejto hudobnej skupiny.

Na základnej škole vo Fridmane sa slovenčinu nevyučuje už vysoko dvadsať rokov, preto dnešná mládež má fažkosti so slovenským jazykom. Je to opravdu smutná skutočnosť, ktorá hľadá presvedčenie krajanov o potrebe prinávratenia vyučovania slovenského jazyka na tamnejšej základnej škole a dokonca snáď o potrebe zorganizovania kurzu tohto jazyka pre dospelých. Ale tento fakt by však nemal a hľadá ani nebude prekážať, aby sa mládež podieľala na práci miestnej skupiny KSČas, o čom ostatne svedčí záujem o vytvorenie hudobnej skupiny v rámci MS. Dúfam, že sa fridmanským aktivistom podarí rozhýbať činnosť MS a prispeť k plneniu úloh vyplývajúcich so stanov našej krajančkej organizácie.

DOMINIK SURMA

CHYŽNÉ

Miestna skupina Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Chyžnom mala k dňu 31 decembra m.r. 45 členov — všetci si zaplatili členské príspievky.

Pri miestnej skupine máme klubovňu, ktorá je otvorená každú sobotu a nedele od 18.00 do 22.00 hod. a príležitostne aj do 24.00 hod.

Minulý rok sa konali dve členské schôdzky, na ktorých krajania prediskutovali rôzne organizačné a kultúrne otázky, otázky vyučovania slovenčiny škole, zorganizovanie u nás zájazdov, vystúpení folklórnych súborov a divadelných krúžkov z iných miestnych skupín a pohraničných oblastí Slovenska.

Chyžanskí krajania plánujú v roku 1981 dve členské schôdzky svojej miestnej skupiny. Do svojej klubovne by radi dostali gramofón.

ANDREJ FULA

TRIBŠ

Naposledy práca Miestnej skupiny KSČas v Tribši ochabla. V minulom roku sa konali tri členské schôdzky, na ktorých krajania okrem organizačných otázok diskutovali o otázkach klubovne. Podľa mňa, klubovňu by sa malo prestavať do inej miestnosti.

1. februára 1981 som zvolal schôdzku, na ktorú som pozval nielen členov výboru, ale aj starších aktivistov a rodičov školopovinných detí. Žiaľ, prišli len nemnohí krajania, ktorých som oboznámil s priebehom obvodnej schôdzky v Ciernej Hore. Na tejto našej krátkej schôdzke sme sa porozprávali, čo by bolo treba urobiť, aby práca našej MS bola lepšia. Máme predsa 95 členov a tak myslím, že je to základňa, s ktorou by sa dalo veľa urobiť. V diskusii krajania upozorňovali aj na to, že je nutné, aby sme v kostole mali nápis na tabuli v slovenčine.

ANDREJ VAKSMANSKÝ

OBILNÉ KULTÚRY

Základom výživy na celom svete sú obilníny. Známe je perekadlo: Chceme ju — sejme obilie! A zatial sa u nás nevypláca siah obilie. Oficiálna cena 600 zl za 1 q odstraňuje od produkcie zrna, zase tržná, dvojnásobne vyššia cena upozorňuje, že čosi nie je v poriadku. Rolníci sa dožadujú slušnej ceny a ečú, aby im štát zaistil vekoochodný odber zrna. Už teraz, keď sa sejte jarné obilie, treba určiť náležité cenové relácie za obilie*. Ak sa to neurobí, rolníci zasejú menej. A zatial — ako vieme — každý milión ha obilnína znamená vyše tri milióny ton zrna. Terajšie ceny preferujú iné rastliny, napr. horčicu, kmín, bôbik alebo mak. Ale hlad neprespíme, hoci by sme sa maku najedli do sýtosti. Nejde o eskaláciu cien, ale o rentabilitu, o to, aby bol v krajine chlieb a mäso. Preto potrebujeme čo najviac zrna.

PŠENICA patrí na prvé miesto, ako základná obilnína na svete. Celková produkcia na svete dosahuje dnes ok. 230 mln ton. Jej prapredok — divá jednozrnná pšenica — začala svoje významné turné po svete pred desiatkami miliónov rokov. Popri jačmeni je naj-

staršou chlebovou kultúrou z juhozápadnej a strednej Ázie. Má vyše 20 druhov. Rýchlo sa rozmožuje, je odolná proti chorobám a suchu, obsahuje hodne bielkovín. Naši predkovia robili z nej chutnú kašu. Dnes sa ju pestuje na všetkých kontinentoch. V Poľsku sejeme pšenicu na okolo 2 mln ha.

JAČMEŇ je vo svetovej produkcii (ok. 90 mln ton) na treťom mieste za pšenicou a ryžou. Je najrozšírenejší zo všetkých obilnín. Oblast jeho pestovania v Európe siaha až k Bielemu moru, v Ázii — k Jakutsku, zase na juhu sa jačmen dobre daří v subtropickej a tropickej oblasti. Možno ho siat dokonca vo výške nad 3500 m n.h.m. napr. na Kaukaze a v Pamíre. Jarný a ozimný, jačmen robí kariéru aj v Poľsku. Niektoré odrody, ako napr. lubusky jačmen dávajú úrodu do 60 q z ha. Je plodný a možno ho široko využívať od pivovarníctva po krmovinové účely. Jačmen je odolný proti chorobám a polahnutiu, ale predovšetkým je rastlinou s krátkym vegetačným obdobím. Jarný jačmen dozrieva za tri mesiace. Obsahuje viac bielkovín ako žito a

na pôdach IV. a V triedy dáva prieberne o 10 q väčšiu úrodu ako žito.

OVOS — svetová úroda presahuje 30 mln ton. V minulosti rastol ako burina medzi pšenicou a jačmeňom. O pestovaní tejto obilníny po prvý raz spomína grécky lekár žijúci v 4. storočí p.n.l. Na základe zachovaných dokumentov možno povedať, že ovos bol základnou obilnínu pre davných Germánov, Škandinávov a Galov. Ovos sa široko využíva v potravinárskom priemysle, keďže obsahuje vitamíny, najmä B1 a B2. Preto sa z neho pripravuje mnoho diétnych výrobkov a potraviny pre deti.

ZITO — posledné z našich štyroch základných druhov obilia. Ešte dnes rastie divo v Azerbajdzane, Arménsku a Afganistane. Staré prameňe udávajú, že žito pestovali národy v pohorí Oky, Dnestra a Dnepra. Žito je odolnejšie na mraz ako pšenica (najmä počas suchých a mrazivých zim), má zvláštnu chuť a preto si ho oblubili prarolníci a tak už ostalo. Napriek tomu sa ho na svete produkuje stále menej — dnes okolo 18 mln ton (pred vojnou — 38 mln ton).

Z iných známych obilních kultúr spomíname ešte POHÁNKU a PROSO. Pravlasťou pohánky je India. Je to veľmi vrtošivá rastlina, z ktorej ľahko vystupuje nové odrody. Archeológovia zistili, že ju pestovali nad Donom už v 1.—2. stor. n.l. Odporejú názorom, že sa pestovanie pohánky rozšírilo západným

smerom počas mongolsko-tatárskych vpádov v 13. storočí. Tento názor vyplýva aj z toho, že v niektorých slovenských krajinách ako napr. v Poľsku, pohánku nazývali „tatarka“. Prosto, taktiež pestovali oddávna. Napríklad na okoli Jerevanu v 8. stor. p.n.l. Obsahuje veľa bielkovín a z toho hladisko ho prevyšuje iba pšenica. Napsosedy sa u nás zanedbáva pestovanie prosa. Škoda, lebo napr. prosná kaša je chutná a výživná.

Nemožno tuná opomenúť ani také obilné kultúry ako RYŽA A KUKURICA. Ryžu predsa nazývajú životelkovu lúdost. Pre 40 percent obyvatelov našej zemegule tvorí ryža spolu so sójou základ výživy. Tvrdi sa, že bola prvou rastlinou, ktorú človek začal pestovať. Najskôr ju pestovali v Indii, potom v Číne. Ryža je požehnaná obilnína, hoci z desiatok odrôd iba dve slúžia človeku. Pôvod kukurice je doposiaľ neznámy. Prvýkrát zbadali túto obilnínu na americkej pevnine účastníci kolumbovej expedície v roku 1492. Odvtedy si ziskala občianske právo na celom svete. U nás však iba ľahko dozrevá na zrno.

MB

* Už odovzdané do tlače tohto čísla sme sa dozvedeli o zvýšení výkupných cien (od 1 apríla) mlieka, jatočného dobytka, ošípaných, oviec, jatočných kráv a teliat. Od 1. júla sa tak tiež zvýšia výkupné ceny rastlinných produktov.

VÝZNAM ASTRONOMIE PRO PRAKTICKÝ ŽIVOT

Mnozí lidé se dívají na astronomii ako na vědu, která pojednává o objektech velmi od nás vzdálených a nemá tedy s naším životem mnoho spojení. Neuvědomují si, jak velký význam má astronomie pro ostatní odvětví vědy a techniky, a tedy pro celý nás život. Všimněte si alespoň několika příkladů, které ukazují, jak astronomie pomáhala a pomáhá mnohým vědám při jejich rozvoji.

Astronomie, jedna z nejstarších věd, byla platnou pomůckou člověka již v období nejprostšího způsobu jeho života. Stálé opakování světa a tmy, střídání ročních období, změny měsíčních fází, otáčení nebeské oblohy, to byly úkazy velmi zřetelné a není proto divu, že si lidé podle nich odedávna rozvrhovali svůj čas. Mnohé kalendáře, tzv. MĚSÍČNÍ, mají původ v trvání měsíce, tj. v době, za kterou se vystřídají všechny měsíční fáze. Některé kalendáře jsou založeny na jiných faktorech. Tak si lidé při střídání čtyř ročních období, otáčení Země okolo Slunce, vytvořili KALENDÁŘ ROČNÍ. Sloučením měsíčního a ročního vznikl NÁŠ KALENDÁŘ, který po několika úpravách dostal nynější tvářnost.

Jedním z nejdůležitějších darů, které astronomie lidstvu dala, je PRESNY ČAS. Jak bychom žili v nynější moderní době bez přesných hodinek, bez přesného času, kdy rozhoduje nejen každá minutu, ale i zlomek vteřiny? Takový čas je určován v zásadě podle hvězd. A korekce hodin se děje opět astronomickými metodami.

PLAVCI na lodích, LETCI v letadlech, vybaveni nejmodernějšími přístroji větřné radarových zařízení, řídí směr svých cest také hlavně podle hvězd. Tak Polárka byla a jest vůdkyní nejen velkých lodí, ale i malých bárek. Ani GEODETI — inženýři zeměměřiči, by se vůbec neobešli bez základních znalostí astronomie. Měření naší Země, udání jejího tvaru, určování zeměpisných souřadnic a mnoho jiných prací by se bez astronomických podkladů vůbec nemohlo konat. A geodetické práce tvorí zase základ práci KARTOGRAFICKÝCH, tj. zeměpisných map. Mnohá odvětví věd byla rozvinuta jedině pro potřeby astronomie. Tak např. INFINITESIMÁLNÍ POČET děkuje za svůj vznik nebeské mechanice, nebeská mechanika aplikovaná na fyzikální děje dala vznik speciální části fyziky, DYNAMICE, která

jedná o příčinách pohybu vůbec. OPTIKA by nedospěla k své nynější výši, kdyby nebylo astronomie. A TEORIE RELATIVITY, jíž způsobil Einstein v celém fyzikálním světě tak velký rozruch a převrat, se zakládá velkou měrou na astronomickém ověření. Úžasné výzkumy o NITRU ATOMU se daly pomocí podobných teoretických metod jako při studiu nitra hvězd. Astronomie také pomáhá fyzikům při přípravě ovladatelých TERMONUKLEÁRNÍCH REAKCÍ. Kdo by před několika desítkami let hledal souvislost mezi těmito dvěma bádáními, na první pohled tak různými? Kdo by hledal souvislost mezi světem mikroskopu a makroskopu? A právě tak nemůžeme vědět, kdy bude možno aplikovat i jiné astronomické výzkumy na laboratorní postupy a rozhodně nesmíme považovat problémy, které se dnes zdají být čistě teoretickými, jen samoučelnými bádáními vědy pro vědu i když se nyní zdá, že se nemohou prakticky uplatnit.

Astronomie je však i základním pilířem různých filosofických světových názorů. Kde by byla FILOSOFIE bez správných znalostí základu astronomie? Astronomické výzkumy nám dají možnost poznat jednotnou stavbu vesmíru. Člověk si původně představoval, že on je pánum světa a že Země je středem vesmíru, a kolem ní se otáčejí všechna nebeská tělesa. Až teprve v 16. století velký polský astronom KOPERNIK vyložil, že Země obíhá jako jiné planety okolo Slunce. Tak zborila astronomie názor na jedinou možnost života na naší Zemi a ukázala, že

takových hvězd, jakou je naše Slunce, existuje nesmírně mnoho, a že tedy bezpochyby je i mnoho planetárních systémů, kde by mohlo existovať život podobný našemu. Dříve byli lidé přesvědčeni, že na jejich život má velký vliv postavení planet v době pro ně význačné, jako např. při jejich narození. ASTROLOGIE, která se těmito a jím podobnými otázkami zabývala, patří nyní již do říše pověr. Nesporný vliv na život všech lidí má Slunce. Dodává nám světlo, teplo i energii a v astronomii se čím dalej tím více uplatňuje názor, že sluneční vlivy skutečně existují při počasí a při šíření elektromagnetických vln při radiovém styku. Magnetické bouře, polární záře a i mnoho jiných úkazů má svůj základ v existenci Slunce a úkazů na něm. SLAPY, známé pro prímořské obyvatele jako PŘÍLIV a ODLIV, jsou způsobeny přitažlivostí Měsíce vedle podružného vlivu Slunce.

Hvězdářský zeměpis patří nyní k základům všeobecného vzdělání právě tak, jako světový. Často se učíme o zemích, které těžko v životě navštívíme, ale o nichž se přesto můžeme dovédat mnoha zajímavostí. A totéž platí o hvězdářském zeměpisu zvláště v nynější době velkého rozvoje ASTRONAUTIKY, která právě stojí na prahu svého života, v době umělých družic, letů na Měsíc i planety, v době, která nám připravuje nesčíslná překvapení každým dnem, když nejabsurdnejší utopie včerejška se stávají skutečnosti.

JITKA BANASIEWICZOVÁ

Z KALENDÁRA NA —

MÁJ-KVĚTEN

V máji končíme sadenie zemiakov, sejeme jarné krmovinové miešanky, kukuricu, ako aj repu a nesmieť, samozrejme, zabudnúť na vysievanie pod tieto rastliny minerálnych hnojiv. Sejeme už počas rastu dusíkaté hnojivá na obilie. Bojujeme s buriou v obili pomocou chemických prostriedkov.

Najviac času musíme venovať pestovacím prácam. Na poli obsadenom zemiakmi musíme ničiť škrupinu a rastúcu burinu. Prvý riadkovanie zemiakov robíme vtedy, keď vyrastú na okolo 20 cm. Tento mesiac preťhame cukrovú repu a po tejto práci ju hnojíme liadkou amónnym. Na zemiakových poliach systematicky bojujeme s pásavkou zemiakovou.

Musíme sa pripraviť na zber sena. Skorý zber zasluhuje lepšiu kvalitu sena a umožňuje trojnásobnú kosbu. V tomto čase postriekavame ovocné stromy a kry (keď púčky sú zelené alebo kvetné púčky ružové buď po odkvitnutí). Hospodárske stavby — keď sme to neurbobili skôr — treba vybieliť. Ošpičané sa má vypúštať na výbeh.

Tento rok sa zvlášť čaká na zemiaky a na pasvinu. Mladé, čerstvě zelené krmivo alebo prvá tráva na pasvine, ktoré dobytok dostane priamo po zimných krmivách, môžu byť nebezpečné pre organizmus krav či ovce. Často spôsobujú hnačku. Následkom je pokles váhy zvierat a dojivosti krav. Hnačka trvá často aj päť týždňov.

Aby sme predišli záporným javom, treba zvieratá postupne pripravovať na jarno-letné krmenie. Okolo dva týždne pred vypásaním treba systema-

ticke, zo dňa na deň znižovať dávky jaderných krmív, až ich úpne vylúčime z kŕmenia. Miesto nich zavádzame uhlíovodanové krmivá napr. siláž, sušenú repu buď vysladené rezky, ale najčastejšie tieto krmivá chybajú. Dobre je, ak máme slamu a seno. Odporúčame, aby ste práve tieto krmivá v prechodnom období (medzi zimným kŕmením a vypásaním) sparovali vriacou vodou. Takéto sparéne krmivá, najmä drožďované, podporujú rozvoj baktériálnej flóry v zažívacom ústrojenstve zvierat, a práve o to ide.

Teda postupne zmenšujeme jaderné krmivá, zváčšujeme uhlíovodanové krmivá alebo parenú slamu buď seno až do prvého dňa na pasvine. Prvé vypásanie nemá trvať dlhšie ako dve hodiny. Každý ďalší deň môžu byť zvieratá na pasvine o hodinu dlhšie.

Po celom období vypásania musia zvieratá dostávať v mašti uhlíovodanové krmivá, ktorími boli kŕmené skôr, ale ich dávky, samozrejme, postupne zmenšujeme. Je to nevyhnutné z mnohých dôvodov.

Ide hlavne o to, že mladá tráva obsahuje veľa bielkovín. Ak bielkoviny nepodporíme uhlíovodanmi, zmárnime túto cennú živinu. Zároveň v mlieku poklesne obsah tuku, lebo o jeho množstve rozhodujú uhlíovodanové krmivá a nie bielkoviny.

V prvom období vypásania je nevyhnutný pridavok vlákna. Dodávame ho zvieratám v slame alebo horšom sene. Tieto krmivá uľahčujú prezúva-

nie, keďže mladá tráva, často krátká, robí krave starosti pri prežívaniu.

V mladej tráve chybajú minerálne zložky, najmä sóda. Preto dobytku musíme dávať sol na lizanie. Keď ju nemáme, dávame miešanku MM alebo Polfarmixy.

Zvieratá majú často dlhú cestu na pastvinu. Na to sú potrebné pevné, zdravé a krátko ostrihané ratice. Krava s preraštenými raticami pocítí bolesť, nie je v stave najesť sa do sýtosti, znižuje výrobu mlieka. Teda na jar treba dobytku skrátiť ratice.

Starostlivosť o čistotu mlieka, nesmierne dôležitou potravného článku pre dospělých a deti, je nielen podmienkou dosiahnutia vyšších výkupných cien, ale aj dôkazom určitej výrobnej a osobnej kultury rolníkov. Zlá kvalita mlieka ohrozuje zdravie človeka, najmä detí a zhorsuje hodnotu mliekárskych výrobkov.

Cistota mlieka to je celý systém, v ktorom sa nesmie zabudnúť na žiadnení článok. Patri sem o.i.:

- kŕmenie kráv (vylúčené sú skazené krmivá, ktoré dávajú mlieku nepríjemnú chuť a vôňu),
- čistota maštali a zvierat,
- čistota osôb, ktoré dojajú, ako aj čistota nádob a náradia,
- predchádzanie okyslovaniu mlieka.

Samořejme, v tomto systéme veľká úloha pripadá aj mliekárskym družtvám.

S.D.

Mienka ženy má malú cenu, ale kto ju neposlúcha, je hlúpy (Cervantes).

Ak máš prejsť desať miľ nezabúdaj, že polovicu tvorí deviata. (východná múdrost)

Egoista je človek, ktorý má najmenej úcty k cudziemu egoizmu. (A. Bierce)

Z PARÍŽSKEJ JARNEJ KOLEKCIE

Na jarnej prehliadke parížskej kolekcie Haute-Couture sa objavila móda mini. Všetky modely boli rozhodne krátke pre opatrné dámy, pre odvážnejšie do polovice stehna.

Existujú však parížski krajčíri, ktorí stále navrhujú dĺžku do polovice lýtku.

Teda väčšina modelov je lahlá a krátká: skladané minisukne, šaty široké v páse ale s opaskom, mäkké kabáty, kostýmy s krátkymi sukničkami a krátkymi kabátmi. Ramená sú na svojom mieste, ale výrazne podčiarknuté, pás „putuje“ — raz je vysoko, inokedy nízko v štýle „charleston“, bedrá sa šikovne maskuje, zato sa ukazuje nohy.

Vo farbách prevláda biela. Biely jersey na šaty, biely flanel na kabátiky a nohavice. Popri bielej sa stretáva ružová, cyklámenová, čistá fialová, ostrú zltú. Veľa je taktiež čiernej farby a čiernej spájanej s bielou na všetky príležitosti.

Opäť sú módne klasické línie a kombinácie, kostýmčeky, kabáty 7/8, dvojradové blézery s lesklými gombíkmi, košelové šaty zo vzorkovaného hodvábu, velúrové viazanky, drapérie, volánky a veľké výstrihy.

Tieto slušivé letné šaty so špicatým výstrihom a krátkymi kimonovými rukávmi iste pristanú štihlym dievčatám. Možete ich využiť do práce, ale aj na malé spoločenské príležitosti.

TAKÝ JE ŽIVOT...

NEBOLA TO EUBOSTNÁ ZÁPLETKA. Kto je hrdinkou Hemingwayovho románu Za riekou, do tieňa stromov? Akcia tohto krátkeho reflexívno-psychologického románu sa odohráva v Taliansku: je to príbeh lásky staršieho pána k mlademu dievčaťu.

50-ročná paní Adriana Ivanichová Rex, ktoréj spomienky vyšli prednedávnom v Taliansku, tvrdí, že práve ona bola vzorom hrdinky Hemingwayovho románu. Je rodená Benátčanka, hoci teraz býva v Toskánsku a pred rokmi sa vydala za istého nemeckého aristokrata. Keď sa zoznámila s Hemingwayom, mala necelých 18 rokov. Paní Adriana píše, že tak okúzila veľkého amerického spisovateľa, že podľa nej stvárnili svoju románovú hrdinku. Klebety o lúbstnej zápletke Hemingwaya s istým mladým dievčaťom z Benátok sa opakovali roky. Paní Ivanichová vo svojich spomienkach vysvetluje, že to vlastne ani nebola zápletka: Naša láska bola veľká, ale nemala nič spoločné so sexom. Mala som romantickú povahu, nezaujímala ma erotika..."

LISTY JÚLII. Od literárnej smrti Romeo a Júlie, slávnych Shakespearových hrdinov lúbstnej drámy, uplynuli už štyri storočia, ale — ako vysvitlo — je ešte stále v živej pamäti. Mestská správa talianskej Verony dostáva každý mesiac skoro 100 lúbstných listov adresovaných... Julii.

Listy neostávajú bez odpovede. Ulohu sekretárky slávnych milencov plní jedna občianka Verony, študentka Paola Sella.

BUDÚCA KRÁLOVNÁ. „S veľkou radosťou kráľovná a princ edinburgský oznamujú, že ich drahý syn, princ waleský sa zasnúbil s lady Dianou Spencerovou, dcérou earla Spencera a vážnej pani Shand Kyddovej“ — táto krátká správa Bunkinghamského paláca prerušila dlhoročné spekulácie britskej tlače. Teraz je už známe, kto bude budúcou anglickou kráľovnou.

Kráľovnín tajomník Michael Shea prezradil, že sobáš bude v lete. Podľa londýnskych novín sa sobašny obrad, v súhlase s tradiciou, uskutoční vo Westminsterskom opátstve najpravdepodobnejšie v júli, keďže je to vraj štastný mesiac oboch snubencov.

Shea zároveň oficiálne oznamil, že princ Karol daroval lady Spencerovej snubný prsteň so zafírom a diamantmi.

PSYCHOTEST

Sny vyplňují značnou časť našich nocí a tedy i našeho života. Lidé je od pradávna pojí s predpovídáním budoucnosti. Freud a ďalší psychoanalitikové vysvetlovali sny podvodom. V každom prípade jsou sny tak či onak spjaté s človekom, jeho osobnosťí, charakterom, prožitkami, tužbami atď., ačkoliv vedia ještě neřekla své poslední slovo. Některé sny se opakují. O čem se vám zdá nejčastěji? Přečtěte si, co o tom soudí psycholog.

Strom

Vidiš-li v snení často stromy, znamená to, že jsi energický(a) a vždy nalezneš východisko zo nejtěžších životních situací. Kromě toho máš převahu doma i v zaměstnání, miluješ přírodu a dům plný lidí.

Voda

Prožíváš vše veľmi silne. Jsi mimoriadne citlivý(a) a máš intuici. Tkvi v tobě i značný neklid. Celým tvým svetom je rodina. Nejraději máš děti a přátele, domov a především zvířata — to je tvůj relax. Jsi věrný(a) v lásku, ale věni náročný(a).

O manželstve „najatraktívnejšieho mládežca na svete“ s Dianou Spencerovou sa písalo a klebetilo už oddávna. Dokonca tak bezohľadne, že kráľovná sa musela oficiálne stažať a lady Diana odcestovala do Austrálie. Diana Spencerová je podľa všeobecnej mienky najlepšou kandidátkou na kráľovnu zo všetkých dám, s ktorými flirtoval waleský princ.

Z DOMÁCEHO HRNCA

Pripálený hrniec ľahšie umyjeme, keď v ňom povaríme vodu so soľou v proporciah: jedna lyžica soli na pol litra vody.

* * *

Veľmi špinavé, zamastené medené predmety vyčistíme čpavkom alebo octom so soľou. Hrst soli povaríme s pohárom octu a týmto roztokom umývame zašpinené predmety. Potom ich pláchame čistou vodou, sušime a leštíme.

kútik
zberateľov bylinky

LIPA MALOLISTÁ

(*Tilia cordata Mill.*)

Kto z nás nepozná tieto vysoké stromy s košatými korunami opojne vonajúce kvietky na prelome júna a júla. Lipa malolistá (listie zvrchu zelené a od spodu sivozelené), ako aj veľkolistá nám poskytuje neobvykle cennú súrovinu, akou je súkvetie.

Zber začíname, keď je v súkvetí väčšina kvetov už rozvinutá. Nemalo by sa zbierať súkvetie s odkvitnutými kvetmi ani s ovocím. Keďže lipy rýchle odkvitajú, nesmieme otálať so zberom.

Zápalne z lipy používame ako prostriedok proti kašľu a potopudný i uklidňujúci prostriedok. Masovo sa používa pri prechladnutiach, kašli, nervových chorobach, zápalach priedušiek a horných dýchacích ciest. Používa sa aj na pláchanie ústnej dutiny a hrdla.

V kozmetike sa používa na výrobu lipovej vody na rast vlasov a proti kožným vyrážkam. Lipové súkvetie je výbornou náhradkou čaju, keďže neobsahuje kofein (tein).

Uhlie z lipového dreva sa používa pri žalúdočných a črevných chorobách. Z lipových semien možno vyrábať olej.

Tieto jednoduché šaty z pracej látky odporúčame aj mladým dievčatám, aj starým ženám. Sú rovné, s krátkymi rukávmi a jedným záhybom vpred. Všimnite si originálne riešenie výstrihu. Opasok je kožený.

Tieto šaty môžete veľmi dobre využiť na spoločenské príležitosti, ale aj na chladnejšie večery v lete. Šaty sú rovné s rukávmi všitými do manžetky a šálovým golierom s viazačkou. Golier, zapínanie a manžetky sú lemované tmavou látkou tej istej farby ako gombíky a kožený opasok.

mladým mladším najmladším

OTÁZNIK

Vy to azda ešte neviete? Najzvedajvejší som na svete. Neprezradil vám to ešte nik? Ja som opytovac — otáznik. Som najpýtavejší na svete, nájdite ma rýchlo vo vete. Práve som sa vety opýtal, kde sa v januári chystá bál?

Paslo
dzivče
pavy

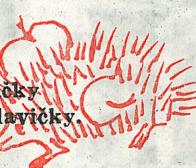
Paslo dzivče pavy
v tom zelenom haji,
prišli k nemu pekne tri mladenci,
poc, Haničko, s nami.

Kedz ja pujdzem s vami,
kdze podzejem pavy?
Posciš pavy hore potočkami,
a ty pujdzeš s nami.

Ruské

UHÁDNEŠ?

Hľa, ihličky i špendľíky,
hladia na mňa spod lavičky.
Ty hľaď na ne tiež.
Vieš, čo je to?....!

Chi-chi

chcel poriadne umyť uši a
krk, ale slubujem, že to
viac neurobím!

★

Ivanovi kupujú nové topánky. Ivan sa sptyuje predavača:

— A môžem s nimi ísť do vody?

— Pravdaže, ale musíš ich držať riadne vysoko!

★

Učiteľ: — Palko, prečo si prišiel do školy neskoro? Palko: — Lebo som si

OBRÁZKY SI
PEKNE SAMI
MAŁUJEME
PASTELKAMI.

Vyfarbené obrázky poslite do redakcie. Najlepšie odmenime knihami.

VÝKRIČNÍK

Som výkričník Kričko,
mám kriklavé tričko.
Zakazujem — raz-dva-tri
všetko, čo sa nepatrí.
A prikážem dva-tri,
všetko čo sa patrí!
Žiaci, robte skoky, drepy!
Preskakujte riadok repy!
Čože by som viacej chcel!
Ved' ja som aj cvičiteľ!

BODKA

Ktože to za vetyl hopká?
Malá krotká čierna bodka.
V rozhrkanom kočíku
hojdá malú bábiku:
„Hajaj, búvaj. Od mamy
oznámim ti oznamy.
Taká je už moja práca.
Som bodka oznamovacia.
A keď zaspíš, oznámim,
že ukončím tento rým”.

DVOJBODKA

K bodke bodka —
som dvojbodka.
Mám dve nohy,
mám dve hlavy,
byť dvojité — to ma baví,
Deti, chlapci, dievčatá,
my sme bodky dvojčatá!

ČIARKA

Sťa Polárka
žiari čiarka.
Na oblohe stránok
otvorí si stánok.
Odjakživa, vždy a znova
oddeluje vety, slová.
BOHUSLAVA VARGOVÁ

UČME SA PEKNÉ SLOVENSKÉ PESNIČKY

[Sostenuto]

J. Vansa, [1880], Spiš. Ružbachy, [Spišská]

Kej ja pujdzem s vami,
co budzem robila?
Budže se ty, švarna Anulenka,
každu noc lúbila.

Chodzi knež po dvore,
Hanča šaty pere,
dviha sebe svoju reverendu,
k dzívčatku se bere.

A dzívče hutori,
že poví maceri.
Nepovidaj, švarna Anulenka,
šak ja knež slobodny.

Kedz si knež, ta si knež,
čítaj Pater noster,
neľubuj ty švarnu Anulenku,
ale pat' <patri> na koscel.

Ruské — ludové — hádanky

Sedí dedo v kožnicu,
v zemi skrýva pančuchu,
Keď ho babka vyzula
vidí, je to.....!

Zo strechy skáče na kričky,
šumí a spieva pesničky,
až huby začnú rást a rást.
Co byt môže? Nievieš?!

PRELOŽILA MÁRIA NEVRĽA

CHCETE SI PÍSAT?

Milá redakcia,

mám 13 rokov a chcel by som si dopisovať s kolegami a kolegyniami z iných oblastí a z Československa. Mám 16 rokov, zaujímam sa o rockovú hudbu a knihy o hudbe. Zbieram aj pesničky z časopisov a pod. Môžem si dopisovať v slovenčine alebo nemčine.

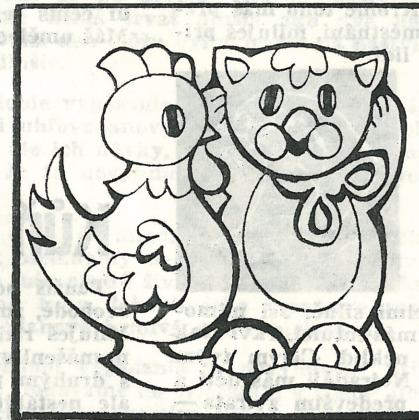
GRZEGORZ CHWASTEK
28-367 Złotniki 49
woj. Kielec

JERZY OMYŁAK
34-480 Jabłonka 519
woj. Nowy Sącz

OBRÁZKY SI
PEKNE SAMI
MAŁUJEME
PASTELKAMI.

KRESLÍ DANIELA LEUKANIČOVÁ

KROKODÍL

A

OPICA

Na brehu širokej rieky rastla košatá jablonč. Medzi jej vtvami žila opica a kŕmila sa jej plodmi. Jedného dňa vyliezol z rieky krokodíl a vyhrieval sa pri jabloni.

Ked ho opica spozorovala, veľmi sa potešila a ponúkla mu niekoľko jablk. Skamarátili sa a krokodíl od tých čias prichádzal často navštíviť opicu aj zajest si jablk.

Stalo sa raz, že opica natrhala viac jablk ako zvyčajne a krokodíl zanesol zapár domov svojej žene.

— Odikial más také sladké jablká? — opýtala sa krokodílova žena. — Nikdy som také chutné nedojedla.

— Mám dobrú priateľku, opicu, — odpovedal krokodíl, — žije na druhom brehu na jabloni, chodí k nej na návštěvu a ona mi ponúkne vždy niekoľko sladkých jablk.

— Pozrime sa, — povedala krokodília žena, — ak sa živí takýmito jablkami, musí sama dobré chutiť. Ak ma trochu lúbiš, musíš mi doniesť jej srdeč.

— Ale, drahá moja, to nemôžem urobiť. Opica mi je dobrá priateľka, ako by som jej mohol ubližiť? Nemôžem sa tak nečestne zachovať.

— Tak ty odmietas vlastnej žene takúto milosť? — hnevala sa krokodílka. — Viem už, že ma nelúbiš a neuverím ti do tých čias, kym mi nedoneses srdce z opice.

Vadili sa, škripeli, ale krokodílova žena bola tvrdohlavá, nástojčivo si žiadala opicu. Smutný-neveselý krokodíl sa odplazil: dobre vedel, že nebude mať pokoja, kym žene nevyhovie.

Vybral sa teda za opicou.

— Čo sa ti stalo? Si akýsi smutný. Dlhho si tu neboli. Povedz, čo ťa trápi? — vyzvedala opica.

— Rozprával som žene, ako ma každý deň pekne pohostíš. Veľmi sa hnevala, že som nevďačník, že len jablká prijíjam, a teba som ani raz k nám na obed nezavolal. Naozaj má pravdu, aj sa hanbam, a preto som ťa prišiel pozvať k nám na obed.

— To je od teba veľmi milé, — vraví opica, — ale ty bývaš vo vode, a ja na strome. Akože vás môžem navštíviť? Niebolo by lepšie, keby si ženu doviadol ku mne? Dala by som jej jablk a pekne by som sa jej podákovala za pozvanie.

— Bývame na piesočine, tam dolu pri rieke. Vezmem ťa na chrbát a bezpečne ťa prepriavím na druhý breh. Ani sa len nenamočíš. Žena by sa hnevala, keby som prišiel bez teba. Pripravila už aj dobrý obed, nemôžeš nás odmietnuť.

Opica napokon súhlasila, sadla si krokodilovi na chrbát a vyplávali.

Ked sa dostali do hlbokej vody, opica sa začala bať.

— Pomaly, pomaly, priateľu, vlny tu veľmi špliechajú.

— Teraz je v mojej moci, — pomyslel si krokodíl — a nemôže utiecť, lebo nevie plávať. Poviem jej teda, prečo som ju vzal so sebou. A krokodíl vyzozrával opici celú pravdu.

Ale opica nestratila duchaprítomnosť a vynášala sa.

— Drahý priateľu, aká škoda, že si mi to nepovedal hned! Nechala som si srdce na jabloni. Nesnosim ho vždy so sebou. Keby si mi to bol povedal, bola by som ho podarovala tebe aj tvojej žene za láskavosť.

— Vráťme sa teda po srdce, — rozhodol krokodíl.

Tak plávali späť k jabloni. Opica vyliezla na najvyšší konár a s hrôzou si uvedomila, pred čím sa zachránila.

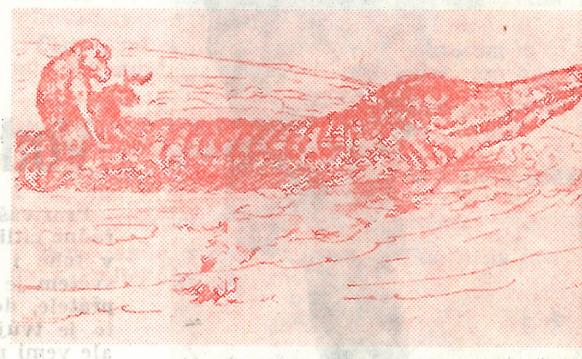
— Nože mi teraz dnes to tvoje srdce! — súril krokodíl.

Opica sa mu vysmiala:

— Si ty len hlupák, bratku, akože by som mohla žiť bez srdca. Naozaj si veril, že ho mám na jabloni? Prac sa, a nikdy viac sa tu neukáž! Poznala som, aké je tvoje priateľstvo.

Krokodíl tak nariekal, že mu vypadli falošné krokodilie slzy. Pochopil, že bol nespravidlivý a smutne sa odplazil.

HERMAN KLAČKO

RADY ■ PORADŇA ■ RADY ■ PORADŇA ■

Czytelnik JB z Zelowa zapytuje — w związku z budującymi się w tej okolicy elektrowniami opartymi na węglu brunatnym — czy i w jakim stopniu jednostki gospodarki społeczeństwa odpowiadają za wprowadzenie do powietrza atmosferycznego szkodliwych gazów i pyłów, oddziałujących negatywnie na lasy.

Odpowiedzialność w tym zakresie reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 października 1980 roku, które weszło w życie z dniem 1 stycznia br. Ustala ono szczegółowe zasady ochrony lasów przed szkodliwym oddziaływaniem gazów i pyłów i zo-

stało ogłoszone w Dzienniku ustaw Nr. 24, poz. 100.

Za szkodliwe oddziaływanie na lasy uważa się co następuje:

a) jeżeli nastąpiło obniżenie produkcyjności drzewostanów,

b) jeżeli ma miejsce utrata lub obniżenie producyjności gruntu leśnego,

c) jeżeli zachodzi konieczność przedwczesnego wyrębu drzewostanów, a także jeżeli w wyniku szkodliwej działalności zachodzi konieczność zmiany składu gatunkowego i struktury drzewostanów,

d) jeżeli nastąpiło obniżenie jakości technicznej drewna, a także obniżenie możliwości pozyskania żywicy oraz wykorzystania owoców leśnych i plodów runa leśnego,

e) kiedy funkcja ochronna i socjalna lasów została ograniczona, a także ograniczona została możliwość prowadzenia racjonalnej gospodarki leśniczej.

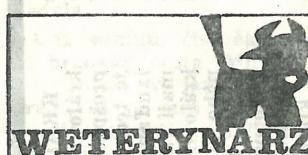
Jak z tego wynika, rozporządzenie, o którym piszemy, w szerokim zakresie chroni nasze lasy przed szkodliwym oddziaływaniem przemysłu. Kto więc czyni szkodę lasom rozsiewając po okolicy gazy i pyły, obowiązany jest przed wszystkim do zainstalowania urządzeń, które zmniejszą szkodliwe emisje gazów i pyłów, a również jest zobowiązany do świadczeń pieniężnych na rzecz ochrony lasów, a w szczególności na zagospodarowanie i naprawę szkód w lasach.

Rolnik ze Spisza zapytuje, kto zapłaci odszkodowanie, jeżeli np. koń kopnie i złamie nogę gospoda-

rzowi sąsiadującemu z właścicielem konia?

Takie i inne wydarzenia, kiedy to właściciel, dzierżawca lub użytkownik gospodarstwa rolnego narządzony jest na odpowiedzialność materialną (cywilną) regulują rozporządzenia Rady Ministrów z 24 lutego 1978 roku o obowiązkowym ubezpieczeniu rolników od odpowiedzialności cywilnej (Dz. U. Nr. 5 poz. 13). Jeżeli więc zdarzy się szkoda wyrządzona osobie trzeciej polegającej na spowodowaniu śmierci, uszkodzeniu ciała, utracie lub znieszczeniu rzeczy, to obowiązek wyplacenia odszkodowania poszkodowanemu spoczywa na Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń. Za szkody spowodowane umyślnie lub nie przekraczające 500 złotych wartości PZU odpowiedzialności nie ponosi.

M.B.

GRUŽLICA KRÓLIKÓW

W obecnej dobie dużych trudności mięsnych warto zwrócić uwagę na możliwości dodatkowego uzysku mięsa, jakie daje hodowla królików, no i naturalnie na ich choroby, które mogą wpływać na ilość pozyskanego z hodowli mięsa.

GRUŽLICA jest chorobą zaraźliwą, która bardzo szybko szerzy się wśród zwierząt chowanych w niehygiencycznych warunkach, źle żywionych i nieodpowiednio pielęgnowanych. Zarażenie sztuk zdrowych następuje wskutek przebywania ich ze sztukami chorymi oraz przez karmę lub wodę zanieczyszczoną kałem lub też wykuszoną chorą. Zarażenie może nastąpić również przez skarmianie mleka pochodzącego od krów chorych na gružlicę. Króliki mogą także zarazić się od chorego na gružlicę drobiu. Roz-

różnia się gružlica jelit i płuc. Częste są przypadki gružlicy jelit, na którą zjadają młode króliki. Chorze sztuki nie mają apetytu, chudną i śmierć następuje na skutek wyniszczenia organizmu. Króliki, które kaszczą i chudną należy oddzielić i poddać ubójowi, gdy leczenie jest bezskuteczne. Sztuki padłe należy głęboko zakopać lub spalić. Po usunięciu chorych królików, klatki i pomieszczenia należy dokładnie oczyścić i odkroić mieszanką roztworów kwasu siarkowego i karboowego (3 części kwasu karboowego

i 1 część stężonego kwasu siarkowego na 100 części wody). Najskuteczniejszym środkiem zapobiegawczym jest higieniczne utrzymanie i dobre żywienie zwierząt. Jeżeli dokarmia się małe króliki mlekiem, powinno ono pochodzić od krów zdrowych, gdy jednak nie jesteśmy tego pewni, mleko przed skarmieniem należy zagotować. Królików nie należy trzymać w jednym pomieszczeniu z drobiem, który często zapada na gružlicę, a od chorego ptactwa łatwo zarażają się króliki.

HENRYK MĄCZKA

FAZUĽEOVA POLIEVKA

Typická slovenská polievka. Rozpočet pre 4 osoby: 120 g fazule, 40 g jačmenných krúp, 250 g údeného mäsa, 40 g mrkví, 30 g petržľenu, voda, sol.

Mäso pokrájame na menšie kúsky a dáme variť s namočenou fazuľou. Neskoršie pridáme pokrájanú zeleninu, krúpy a spolu dovaríme. Podľa chuti osolíme.

STRAPAČKA

Rozpočet pre 4 osoby: 1 kg zemiakov, 80 g škvareiek s masťou, 250 g kyslej kapusty, sol, voda.

Zemiaky umyjeme, uvaríme v slanej vode, ocedíme, popučíme, pridáme zohriate škvarky aj s masťou a posekanú kyslú kapustu. Spolu dobre rozmiestame a podávame so surovou kapustou.

REVÚCKE GULKY

Rozpočet pre viac osôb:

2 kg zemiakov, 300 g údeného mäsa alebo 200 g škvareiek, 100 g údenej slaniny, sol, čierne korenie, majorán, cesnak, hladká múka.

Zemiaky očistíme, postruhame a dáme na sito odkvapkať. Potom z nich ešte v rukách vytlačíme vodu, dáme do misky, pridáme zomleté údené mäso alebo škvarky, sol, čierne korenie, majorán, rozotretý cesnak asi tri lyžice hlad-

kej mýky. Všetko dobre premiešame a formujeme väčšie gulky, ktoré obalujeme v hladkej múke, uvaríme a vyberieme.

Podávame ich poliate rozprázenou slaninkou pokrájanou na kocky alebo s kapustnicou. (Vodu vytlačenú zo zemiakov môžeme použiť na prípravu polievky.)

SLANINOVÉ ŠKLBANCE

Rozpočet pre 4 osoby: 8 zemiakov, 6 lyžic krupicovej mýky, voda, sol, 100 g slaninky, 1 veľká cibula.

Očistené, nadrobno pokrájané zemiaky dáme do vriacej vody variť, osolíme a necháme rozvariať. Potom na pomáčenej doske rozvalkáme, povykrajujeme okrúhle placky, ktoré obalíme v mýke, vajci, strúhanke a v horúcom oleji vyprážame.

Prebratú a umyť ryžu uvaríme v mlieku na kašičku. Pridáme trochu soli, cukor, žltky, vymiešame a necháme vychladnúť. Potom na pomáčenej doske rozvalkáme, povykrajujeme okrúhle placky, ktoré obalíme v mýke, vajci, strúhanke a v horúcom oleji vyprážame.

Podávame so zaváraným ovocím.

RYŽOVÉ PLACKY

Rozpočet pre 4 osoby: 300 g ryže, sol, 6 dl mlieka, 2 lyžice cukru, 3 žltky, olej na vyprážanie, mýka vajíčka a strúhanka na obalovanie.

Prebratú a umyť ryžu uvaríme v mlieku na kašičku. Pridáme trochu soli, cukor, žltky, vymiešame a necháme vychladnúť. Potom na pomáčenej doske rozvalkáme, povykrajujeme okrúhle placky, ktoré obalíme v mýke, vajci, strúhanke a v horúcom oleji vyprážame.

Podávame so zaváraným ovocím.

ŽIVOT

CZASOPISMO SPOŁECZNO KULTURALNE

00-372 Warszawa
ul. Foksal 13
tel. 26-44-49

NEVIETE SI PORADIT S RÓZNYMI TAŽKOSTAMI A ZÁLEZITOSTAMI, KTORE VAS ROZČUEUUJU? NAPÍSTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje: ADAM CHALUPEK — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: Augustin Andrašák (Jabłonka), František Bednárik (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Góra), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Alojz Galuš (Kempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronisław Knapčík (Mikolajów) Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Waclaw Luśniński (Zelów), Lídya Mšálková (Zubrzyca Góra), Lídye Mundúlová (Kuców), Ignác Nižník (Myślenice), František Paciga (Kempachy), Alžbeta Stojovská (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Ružena Urbánová (Gesiniec), Valerie Wojnarowska (Warszawa), Andrej Vaksman'ský (Tribš), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta j. czeskiego — Valérie Wojnarowska; tłumaczenia na j. słowackiego — Alžbeta Stojovská; weryfikacja stylistyczna i korekta j. j. słowackiego — Ján Spernoga; red. techn. Mieczysław Pożarski; red. graf. Krystyna Iwanicka.

Nadesłanych rekopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wileńska 12, tel. 28-24-11.

ADRES ZG TKCIS: 31-624 Kraków, ul. Szpitalna 38, tel. 212-92.

Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego i cały rok następny, do 10 marca na II kwartał roku bieżącego, do 10 czerwca na III kwartał i II półrocze roku bieżącego, do 10 września na IV kwartał roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartałowa 6 zł, półroczeniowa 12, roczna 24 zł. Jednostki gospodarki społeczeństwa, instytucje, organizacje i wszelkiego rodzaju zakłady pracy zamawiają prenumeraty w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch”, w miejscowościach zaś, w których nie ma Oddziałów RSW — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doręczycieli.

Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę jest droższa od prenumeraty krajowej o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla zleceniodawców instytucji i zakładów pracy.

Oddano do skladu 19.III.1981 r. Numer podpisano do druku 29.IV.1981 r.

Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 276. L-117. Nr indeksu ISSN 0514-0188.

PSYCHO-ZÁBAVA

JMÉNO VĚSTÍ

EVŽENIE: jmeno vlastařské, pyšné, domyšlivé, mstivé, solidní a nešťastné. Toto atavistické jméno pojí se s postavami císařem, královen a princezen z dějin. Tím lze vysvětlit povahu a osobnost žen, nazvaných tímto jménem. Evženie je zpravidla malá nebo středně vysoká světlá nebo tmavá blondýna. Oči mívá podlouhlé, modré nebo šedé barvy, nos velký a rty úzké. Může mít přirozené vlnité vlasy. Pochází obvykle z vícečlenné rodiny, mívá macochu. Její otec je vždy velmi čestný a solidní člověk. Je náchylná k tloustnutí. Letora cholericá: snadno vzplané a pomalu se uklidňuje. Má zdravou, broskvovou pleť a zpravidla tlusté nohy. Mimorádně zdatná, pracovitá, svědomitá, pohotová, sebejistá, domyšlivá, větitelská, výbušná a příliš výmluvná. Nesnáší jiné mínění než vlastní, které prosazuje za každou cenu. Výborná organizátorka a hospodyně, solidní a svědomitá pracovnice, tvrdá a bezohledná nadřízená. Krajinářská, hromadí vše, i bezcenné třetky, jen aby všeho měla hodně. O svůj zevnějšek peče. Provádí se zámuží o několik let mladšího, zdánlivě z lásky, ale od začátku si s manželem nerozumí. Ona je realistka, on romantik; ona šetrná, on lehkodus. Mimo to Evženie na svém muži líp a nevzdá se ho. Mívá dvě děti, dceru a syna, které vychovává sice dobře, ale tvrdě a štvrečky. Často mívá nemocné srdeč, trpí na revmatismus, někdy se vyskytuje rakovina. Lze říci, že Evženie je tak ušlechtilá, jak zlá; je rozháraná a nešťastná.

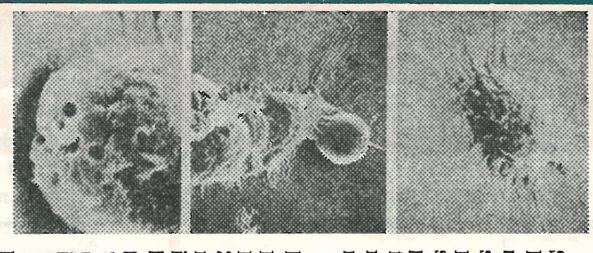
TADMIR

snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KEĎ TO POKLADÁ ZA PREDSDUDOK NAŠICH PABÍČEK. OSTATNE, VEĽ JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KEĎ SA VÁM SNÍVAJÚ:

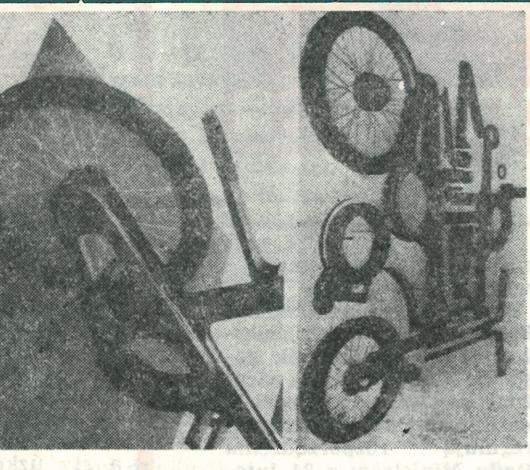
LIST — môže sa vám snívať rôzne, teda je veľkýznamný. Napríklad keď sa vám snívalo, že ste dostali list, podľa všetkého by to malo znamená, že vás očakávajú veľké finančné príjmy. Zasa keď sa vám snívalo, že ste list písali, bez ohľadu na to komu, vraj to znamená, že v najblížej budúcnosti dostanete zaujímavé blaženstvo. Možno ste však vo sna pečatili list? Dajte si pozor! Zdá sa, že máte nejaké tajomstvo a nie je to dobré. Môže sa stať, že sa vám snívalo, že ste našli list — podľa starých snárov to znamená, že sa vydáte za úradníku alebo oženíte s úradníčkou. Ale keď ste už ženatý alebo vydatá, málo by to znamená, že zanedbalo budeť niečo vybaľovať na úradoch. Možno ste vo sna by malo znamená klebety, preto si dajte pozor, čo, ako a komu hovoríte.

stává se i toto...

SENZAČNA SNÍMKA. Immunologovi dr. Williamu Flemingovi sa podarilo, ako prvým na svete, sfotografovať, boj proti rakovinám makrofagov v organizme s rakovinovými buňkami.

Na prvej snímke sa makrofag pripravuje na boj, potom (snímka č. 2) útoku na rakovinovú buňku a po istom čase (snímka č. 3) otvory na povrchu rakovinovej buňky, ktoré svedčia o tom, že je zničená.

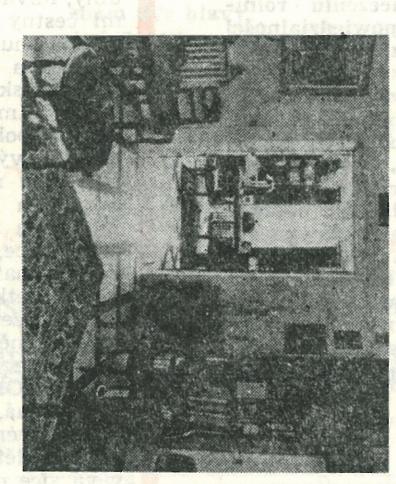
ČERSTVÝ POHLAD. K najlepším diplomovým pracám študentov vysokých výučbových škôl patril aj takto lahky. Konštrukcia je jednoduchá a lojalová bez použitia akéhokoľvek náradia. Kolesá sa dajú ľahko odpojiť, technická prehliadka nie je komplikovaná. Reťaz a pohonné mechanizmus sú uazvete v obale, čo ich chráni pred vplyvom zvonka. Autorem je Krzysztof Jabłoński.

DOPRAVA VZDUCHOLODOBÚ. Známe americké gumárske závody Gaudyear plánujú výstavbu série vzducholodi, ktoré v medziročiovom období prežívajú obrovský rozkvet, kym ho nepretrhla katastrofa nemocnej vzducholode osobnej dopravy — Zeppelin. Americké vzducholode majú byť vypinené héliom a poháňane štyrimi typickými motormi z vrtuľníka. Majú slúžiť na prevažanie veľkých nákladov, ktorých preprava si vyzaduje minimálnu presnosť a miesto určené nákladov je ľahko prístupné pre iné dopravné prostriedky.

ROZVOD NEDOSTANE. Istá Američanka s rumuským prezviskom Ilona Florescovou požiadala o rozvod a obžalovala svojho manžela z „morálnej krotosťi“. Keď sa jej na súde sťatali, ako sa totiž krutosť prejavovala, povedala, že jej manžel za celých 25 rokov manželského spoluživania ani raz neunoval riad a vždy jej rozhadne odmietal pomôcť v tejto práci. Súd odmietol žiadosť pani Florescovovej o rozvod keď sa dozvedel, že jej manžel už 25 rokov pracuje v reštaurácii, kde umýva riad 8 hodín denne...

61 DNI S HADMU. 61 dní bol indický lekár Tom Namby zavretý v sklenej mestskej so... 152 jedovatými hadmi. Bol to celý proces ničenia rakovinovej buňky, od chvílie ingerencie makrofaga, trval ok. 16 hodín. Podľa mnôhych onkologov pravé vo využití tzw. immunologickej zbrane môže kvieskito k ūčineku mu boju s rakovinou.

Snímky boli urobené pomocou elektrónového mikroskopu a sú zväznené 30 000 krát. Zistili, že celý proces ničenia rakovinovej buňky, od chvílie ingerencie makrofaga, trval ok. 16 hodín. Podľa mnôhych onkologov pravé vo využití tzw. immunologickej zbrane môže kvieskito k ūčineku mu boju s rakovinou.

KRÁLOVNA SE BAVÍ. Holandská kráľovna Juliana se zrekla trumu v kráľovna Juliana zručasnila dobročinného plesu v hotelu Hilton v Amsterdame. Reprezentovala na plese dvír a výborné se se výměnou poddanymi bavila. V tombole vyrála ľaher visky, ktoré si kľudne vzala domov.

Hviezdy o tom, čo vás čaká v máji

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ BARAZENCOV (21.3.—20.4.) — tento mesiac bude pre vás príaznivý, aj keď budete mať príležitosť žiarli. Starajte sa viac o priateľov, príbuzných a predovšetkým najbližších.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ BYKA (21.4.—20.5.) — v práci môžete očakávať úspech. V súkromnom živote môžete počítať s pomocou starších osôb. Radíme, aby ste si dali pozor na krebety.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ BLÍŽENCOV (21.5.—21.6.) — v máji môžete očakávať menšiu radosť. Radíme, aby ste nezabudli, že meniny možno osláviť aj bez alkoholu.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ RAKA (22.6.—22.7.) — pohoda vo vasej rodine by mala byť tento mesiac veľmi dobrá, ak ju sami neskazite. Tento mesiac by mal byť vhodný na cestovanie a návštavy.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ LEVA (23.7.—23.8.) — nesmiete sa dať vyviest z rovnováhy každou malíčkostou. Starí India môžu očakávať zlepšenie zdravia a milú poštívku zásilek.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ PANNY (24.8.—23.9.) — môžete očakávať zhorenie zdravia, ale koncom mesiaca sa všekko urovná. Radíme, aby ste pomohli rodičom, ktorí vásu pomoc potrebujú.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ VAH (24.9.—23.10.) — dajte si pozor, aby ste sa vyhli strátam. Stražte si lásku a nenarušujte svornosť v rodine. Mladí môžu očakávať príjemné spoľočenské udalosti.

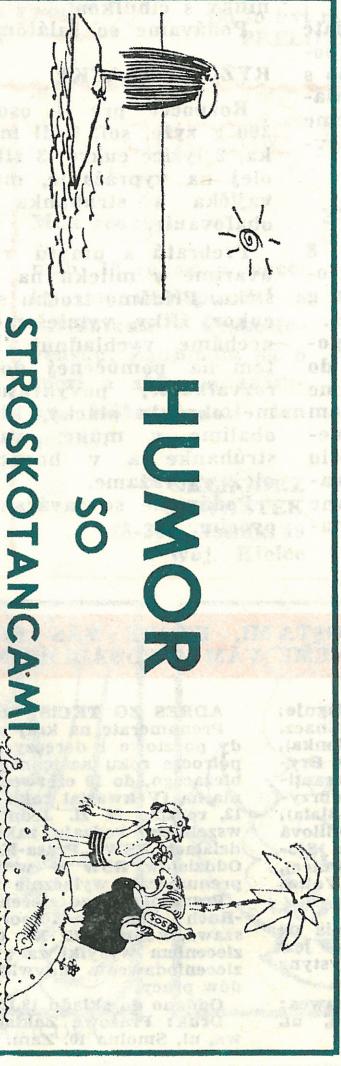
OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ SKORPIONA (24.10.—22.11.) — starosti a stresnenosť môžete prekonáť pevnou vôľou. Vašou ulohou tento mesiac je pomáhať ostatným a ukazovať im správnu cestu.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ STREĽCA (23.11.—21.12.) — neodporúčame vám tento mesiac cestovanie a návštavy, čas nie je vhodný. Radíme, aby ste viac času venovali svojim deťom a všobec najbližším.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ KOZOROŽCA (22.12.—20.1.) — v lúhostných a manželských vzťahoch by ste sa mali vystrihať žiarivosť a príležitosť k hádkam. Zdá sa, že niekoľko potrebuje vašu pomoc.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ VODNÁRKY (21.1.—18.2.) — v máji môžete očakávať radosť, šťastie a dokonca milé prekvapenie, o ktoré sa postaráva vaši priateľ. Dajte si pozor na zdravie.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ RÝB (19.2.—20.3.) — obdobie by malo byť všeobecne príaznivé, aj keď sa môžu vyskytnúť male prechodné faktnosti. Ti, ktorí nebudu tento mesiac cestovať, môžu očakávať neobvyklú známosť.

HUMOR SO STROSKOTANCIAMI

„Miesto lávhe se zpravidla jsi hodil do vody naši poslední láhev rumu!“

EULENSPIEGEL — Berlin

Stáva sa aj takto...

300 000 v malej dedinke. Od smrti velkého Francúza gen. de Gaulle až do francúzskeho dňa sú známe Lourdes a dedinka v Šampanskom kraji. Monuhomá obzvlášť rodiny bola slávna vedecká manžel, senator John Warner. Jedným z dôležitejších bodov "zábavu" mnohonásobne zasobásené a rozvedené ženu sprevádzal jej aktuálny (a asi posledný) manžel, senator John Warner. Celá spoločnosť tam reštauráciu Olden. Cela spoločnosť tam príšla vo sviatočných a veľmi extravaganciach obliekoch. Obz maličke dámy mali vysoké korátky, kožušinové... sort. ky a kožene kabátiky. Malá Lizina vnúčka bola oblečená do dlhých večerných šiat a sama Liz mala priesvitne šaty so siahajúcim po pas rozpätkom spredu a obrovský šál, ktorý mal zakryť jej prilis zaoblenú postavu. Iba senator Warner bol obliečený celkom normálne... Na snímke: Liz s manželom a vnúčkou.